

Briuselis, 2020 10 14
COM(2020) 662 final

**KOMISIJOS KOMUNIKATAS EUROPOS PARLAMENTUI, TARYBAI, EUROPOS
EKONOMIKOS IR SOCIALINIŲ REIKALŲ KOMITETUI IR REGIONŲ
KOMITETUI**

**Renovacijos banga Europoje: pastatų ekologizavimas, darbo vietų kūrimas ir gyvenimo
gerinimas**

{SWD(2020) 550 final}

1. SKATINIMAS RENOVUOTI PASTATUS SIEKiant NEUTRALIZUOTI POVEIKĮ KLIMATUI IR ATGAIVINTI EKONOMIKĄ

Europos pastatų fondas yra unikalus ir savo įvairialytiškumu išreiškia mūsų žemyno kultūrų įvairovę ir istoriją. Tačiau nenuostabu, kad jis taip pat yra senas ir keičiasi labai lėtai. Daugiau kaip 220 mln. pastatų, t. y. 85 % viso ES pastatų fondo, buvo pastatyta iki 2001 m. 85–95 % šiandieninių pastatų tebestovės ir 2050 m.

Daugumoje jų energija vartojama neefektyviai¹. Daugelio jų šildymui ir vėsinimui naudojamas iškastinis kuras ir senos technologijos bei netaupūs prietaisai. Energijos nepriteklius tebėra didelė milijonams europiečių kylanti problema. Apskritai pastatų sektoriuje suvartojama apie 40 % visos ES suvartojamos energijos ir išmetama 36 % visų su energija susijusių ES išmetamų šiltnamio efektą sukeliančių dujų (ŠESD)².

Atidžiau pažvelgti į mūsų pastatus, geriau suprasti jų svarbą mūsų gyvenime ir pastebėti jų trūkumus paskatino ir COVID-19 krizė. Per pandemiją namai tapo milijonų europiečių kasdienio gyvenimo centru: biuru dirbantiems nuotoliniu būdu, vaikų lopšeliu ar darželiu vaikams ir klase mokiniams, o daugeliui pagrindine apsipirkimo internetu arba atsisiųstų pramogų vieta. Prie nuotolinio mokymosi sistemos turėjo prisitaikyti mokyklos. Didžiulį spaudimą patyrė ligoninių infrastruktūra. Prie saugaus atstumo laikymosi reikalavimų turėjo prisitaikyti privataus verslo sektorius. Tam tikras pandemijos poveikis gali būti jaučiamas ir ilgiau, todėl mūsų pastatams ir jų energetinėms bei išteklių naudojimo charakteristikoms gali būti pradėti kelti nauji reikalavimai, o dėl to gali dar labiau padidėti poreikis juos iš esmės dideliu mastu renovuoti.

Europai siekiant įveikti COVID-19 krizę, renovacija yra unikali galimybė pergalvoti mūsų pastatų koncepciją ir juos perprojektuoti bei modernizuoti, kad jie būtų pritaikyti prie ekologiškesnės ir skaitmeninės visuomenės ir prisidėtų prie ekonomikos gaivinimo.

2030 m. klimato politikos tikslo įgyvendinimo plane³ Komisija pasiūlė iki 2030 m. grynąjį ES išmetamą ŠESD kiekį sumažinti bent 55 %, palyginti su 1990 m. Jame nurodyta, kad vienas iš esminių veiksmų yra didinti energijos vartojimo efektyvumą, o viena iš sričių, kuriose reikia dėti daugiau pastangų, – pastatų sektorius. Kad būtų pasiektas tikslas išmetamųjų teršalų kiekį sumažinti 55 %, iki 2030 m. Europos Sąjunga pastatų sektoriuje išmetamą ŠESD kiekį turėtų

¹ Statybos kodeksai, kuriuose nustatomos specialios pastatų apvaskalų šiluminės izoliacijos taisyklės, Europoje pasirodė po pračio amžiaus aštuntojo dešimtmečio. Kadangi trečdalis (35 %) ES pastatų buvo pastatyti daugiau kaip prieš 50 metų, o daugiau nei 40 % – iki 1960 m., tai reiškia, kad didelė dalis dabartinių ES pastatų buvo pastatyti netaikant jokių energinio naudingumo reikalavimų. Pagal dabartinius statybos standartus beveik 75 % iš jų neefektyviai vartojama energija. Šaltinis: JRC ataskaita „Ekonomiškai efektyvi Europos pastatų energetikos pertvarka“ (angl. *Achieving the cost-effective energy transformation of Europe's buildings*).

² Šie skaičiai susiję su pastatų naudojimu ir eksploatavimu, įskaitant netiesiogiai elektros energijos ir šilumos sektoriuje išmetamas ŠESD, o ne su visu pastatų gyvavimo ciklu. Apskaičiuota, kad statybos sektoriaus anglies pėdsakas sudaro apie 10 % viso per metus pasaulyje išmetamo ŠESD kiekio, žr. Tarptautinio išteklių forumo (IRP) ataskaitą *Resource Efficiency and Climate Change*, 2020 m., ir JT aplinkos programos ataskaitą *Emissions Gap Report 2019*.

³ Komunikatas „Platesnis Europos 2030 m. klimato srities užmojis“, COM(2020) 562 final.

sumažinti 60 %, suvartojamą galutinės energijos kiekį – 14 %, o šildymui ir vėsinimui suvartojamos energijos kiekį – 18 %⁴. Todėl ES turi skubiai sutelkti dėmesį į tai, kaip padidinti mūsų pastatų energijos vartojimo efektyvumą bei tvarumą ir sumažinti per visą jų gyvavimo ciklą išmetamą anglies dioksido kiekį. Su medžiagomis susijęs pastatų sektoriuje išmetamas ŠESD kiekis bus sumažintas pastatų renovacijai taikant žiediško principus.

Šiuo metu kasmet daugiau ar mažiau renovuojama tik 11 % esamų ES pastatų. Tačiau atliekant renovacijos darbus pastatų energinio naudingumo problema sprendžiama labai retai. Svertinis metinis energinės renovacijos rodiklis siekia vos apie 1 %. Visoje ES esminė renovacija, kuria energijos suvartojimas sumažinamas bent 60 %⁵, per metus atliekama tik 0,2 % pastatų, o kai kuriuose regionuose energinė renovacija iš esmės neatliekama. Tokiu tempu pastatų sektoriaus grynam išmetamam CO₂ kiekiui sumažinti iki nulio prireiktų šimtmečių. Atėjo metas veikti.

Svarbu ne tik mažinti sąskaitas už energiją ir išmetamųjų teršalų kiekį. Renovacija gali atverti daugybę galimybių ir duoti didelės socialinės, aplinkosauginės ir ekonominės naudos. Imantis tų pačių veiksmų pastatai gali tapti sveikesni, ekologiškesni, lengviau prieinami ir atsparūs ekstremaliems gamtos reiškiniams, būti tarpusavyje sujungti gyvenamajame rajone ir aprūpinti elektra varomų transportų priemonių įkrovimo prieigomis ir dviračių stovėjimo aikštelėmis. Iš išmaniųjų pastatų gali būti teikiami pagrindiniai privatumo reikalavimus atitinkantys duomenys, reikalingi planuojant miestus ir teikiant paslaugas. Vykdamas esminę renovaciją gali būti sumažintas plyno lauko statybos poreikis, o tai gali padėti išsaugoti gamtą, biologinę įvairovę ir derlingą žemės ūkio paskirties žemę.

Be to, investicijos į pastatus gali suteikti labai reikalingą postūmį statybų ekosistemai ir visai ekonomikai. Renovacija yra imli darbai, ją vykdamas sukuriama darbo vietos ir pritraukiamos dažnai vietos tiekimo grandinėmis grindžiamos investicijos, taip pat gali būti sukurta itin efektyviai energiją ir išteklius naudojančių įrenginių paklausa, o nekilnojamam turtui suteikta ilgalaikė vertė. **Igyvendinant pastatų renovacijos bangos iniciatyvą, iki 2030 m. ES statybos sektoriuje galėtų būti sukurta 160 000 papildomų žaliųjų darbo vietų**⁶. Tai gali būti labai naudinga sektoriui, kuriame daugiau kaip 90 % veiklos vykdytojų yra MVI, smarkiai nukentėjusios nuo COVID-19 krizės ekonominio poveikio. Palyginti su 2019 m., 2020 m. statybų veiklos apimtis sumažėjo 15,7 %, o investicijos į energijos vartojimo efektyvumą – 12 %. Nors tikimasi, kad ekonomika atsigauna, krizės poveikis sektoriuje greičiausiai bus jaučiamas ilgai.

Dabar Europa turi unikalią galimybę užtikrinti, kad vykdamas renovaciją **būtų ne tik neutralizuotas poveikis klimatui, bet ir atgaivinta ekonomika**. Pagal ES ekonomikos gaivinimo priemonę „NextGenerationEU“, kaip ir **ES daugiametę finansinę programą**,

⁴ Palyginti su 2015 m. lygiu, žr. SWD(2020) 176 final.

⁵ Žr. 2019 m. Komisijos rekomendaciją dėl pastatų renovacijos (ES) 2019/786.

⁶ Europos Komisijos 2019 m. metinė Europos užimtumo ir socialinės raidos apžvalga (angl. *Employment and Social Developments in Europe, Annual Review 2019*).

bus skirtas **kaip niekada didelis išteklių kiekis**, kuris taip pat gali būti panaudotas renovacijai, orientuotai į ekonomikos gaivinimą ir atsparumo bei socialinės įtraukties didinimą, skatinti. Atsižvelgiant į tai, kad visuomenė senėja, kartu su energijos vartojimo efektyvumo klausimu turi būti sprendžiamas pastatų prieinamumo klausimas, kad šie taptų tinkamesni naudoti ir tvaresni⁷.

Todėl šiame komunikate pristatoma **strategija**, kuria siekiama paskatinti **Europos pastatų renovacijos bangą** šalinant ilgalaikes renovacijos, skirtos energiniam naudingumui ir išteklių naudojimo efektyvumui didinti, kliūtis, ilgą laiką remiant naujas investicijas (pradedant nuo investicijų į viešuosius ir energiją ne taip efektyviai vartojančius pastatus), spartinant skaitmeninimą ir visoje renovacijos tiekimo grandinėje suteikiant užimtumo bei ekonomikos augimo galimybių.

Pagal ją siekiama **iki 2030 m. metinį gyvenamųjų ir negyvenamųjų pastatų energinės renovacijos rodiklį padidinti bent du kartus ir skatinti esminę energinę renovaciją. Šiems tikslams sutelkus pajėgas visais lygmenimis, iki 2030 m. bus renovuota 35 mln. pastatų.** Kad iki 2050 m. būtų ES mastu neutralizuotas poveikis klimatui, renovacija sparčiau ir nuodugniau turės būti vykdoma ir po 2030 m.

2. PAGRINDINIAI PASTATŲ RENOVACIJOS IKI 2030 M. IR 2050 M. PRINCIPAI

ES turi patvirtinti visapusę integruotą strategiją, apimančią įvairius sektorius bei subjektus ir grindžiamą šiais pagrindiniais principais:

- *principu „svarbiausia – energijos vartojimo efektyvumas“*⁸. Tai – horizontalusis pagrindinis Europos klimato ir energetikos politikos veiksmų valdymo (ir ne tik) principas, išdėstytas Europos žaliajame kurse⁹ ir ES energetikos sistemos integravimo strategijoje¹⁰, pagal kurį siekiama užtikrinti, kad gamintume tik mums iš tiesų reikalingą energijos kiekį;
- *įperkamumo*, kad didelio energinio naudingumo ir tvarūs pastatai būtų plačiai prieinami, visų pirma vidutinės ir mažesnes pajamas gaunantiems namų ūkiams bei pažeidžiamiems asmenims, taip pat pažeidžiamose zonose;

⁷ Prieinamumo kliūčių šalinimo uždavinys yra privalomas ES ir visoms valstybėms narėms kaip JT neįgaliųjų teisių konvencijos šalis.

⁸ Žr. Valdymo reglamento (ES) 2018/1999 2 straipsnio 18 dalį: „principas „svarbiausia – energijos vartojimo efektyvumas“ – atliekant planavimą energetikos srityje ir priimant su politika ir investicijomis susijusius sprendimus pirmenybės teikimas alternatyvioms ekonomiškai efektyvioms energijos vartojimo efektyvumo priemonėms, kuriomis užtikrinamas didesnis energijos poreikio ir energijos tiekimo efektyvumas, visų pirma galutinių vartotojų suvartojamo energijos kiekio mažinimo ekonomiškai efektyviu būdu priemonėms, apkrovos atsako iniciatyvoms ir efektyvesnei energijos konversijai, perdavimui ir paskirstymui, sykiu užtikrinant, kad būtų pasiekti tų sprendimų tikslai“.

⁹ Europos žaliasis kursas, COM(2019) 640 *final*.

¹⁰ Neutralaus poveikio klimatui ekonomikos stimuliavimas: ES energetikos sistemos integravimo strategija, COM(2020) 299 *final*.

- *priklausomybės nuo iškastinio kuro mažinimo ir atsinaujinančiųjų energijos išteklių¹¹ integravimo.* Pastatų renovacija turėtų paspartinti atsinaujinančiųjų energijos išteklių, visų pirma iš vietos šaltinių, integravimą ir paskatinti platesnį atliekinės šilumos naudojimą. Ją vykdant turėtų būti vietos ir regionų lygmenimis integruojamos energetikos sistemos ir taip prisidedama prie transporto sektoriaus ir šildymo bei vėsinimo sistemų priklausomybės nuo iškastinio kuro mažinimo;
- *gyvavimo ciklo ir žiedžiškumo.* Norint kuo labiau sumažinti pastatų naudojimo pėdsaką, reikia efektyviai naudoti išteklius ir taikyti žiedžiškumo principą, kartu užtikrinant, kad kai kuriuose statybos sektoriaus dalyse būtų absorbuojamas anglies dioksidas, pavyzdžiui, skatinant kurti žaliąją infrastruktūrą ir naudojant ekologiškas statybines medžiagas, galinčias sulaikyti anglies dioksidą, pavyzdžiui, tvariai gaunamą medieną;
- *aukštų sveikatos ir aplinkos apsaugos standartų.* Tai reiškia siekį užtikrinti aukštą oro kokybę, gerą vandentvarką, nelaimių prevenciją, apsaugą nuo su klimatu susijusių pavojų¹² ir priešgaisrinę bei seisminę saugą, taip pat šalinti kenksmingas medžiagas, pvz., asbestą ir radoną, ir apsaugoti nuo jų. Be to, kad Europos gyventojai, įskaitant neįgaliuosius ir pagyvenusius žmones, turėtų vienodas galimybes patekti į pastatus, turėtų būti užtikrintas jų prieinamumas;
- *bendro dvejopos žaliosios ir skaitmeninės pertvarkos uždavinių sprendimo.* Išmaniuosiuose pastatuose gali būti sudarytos sąlygos būsto, rajono ar miesto lygmeniu efektyviai gaminti ir naudoti atsinaujinančiuosius energijos išteklius, o kartu taikant pažangias energijos skirstymo sistemas gali būti užtikrintas didelis pastatų efektyvumas ir netaršumas;
- *pagarbos estetikai ir architektūros kokybei¹³.* Atliekant renovaciją turi būti paisoma pastatų projektų, meistriškumo ir paveldo bei viešųjų erdvių išsaugojimo principų.

3. GREITESNĖ ESMINĖ RENOVACIJA PASTATAMS PAGERINTI

Siekdama paskatinti efektyviai vartoti energiją, renovuoti pastatus ir naudoti atsinaujinančiuosius išteklius pastatų, gyvenamųjų rajonų ir rajonų lygmenimis, ES nustatė reguliavimo sistemą ir parengė finansavimo priemonių rinkinį. Ši sistema buvo atnaujinta 2018 ir 2019 m. priėmus dokumentų rinkinį „Švari energija visiems europiečiams“ – taip buvo suformuotas tvirtas pagrindas energijos rinkos integracijai ir atsinaujinančiųjų energijos išteklių naudojimo bei energijos vartojimo efektyvumo didinimui, o šio rinkinio nuostatas

¹¹ Turima omenyje vietoje arba netoliese gaminama atsinaujinančiųjų išteklių energija.

¹² Klimato kaitai atsparūs pastatai – pastatai, kurie yra renovuoti siekiant užtikrinti jų atsparumą ūmiems ir lėtinams su atitinkamais klimato elementais – temperatūra, vėju, vandeniu ir kietąja mase – susijusiems pavojams. Išsamus tokių pavojų sąrašas pateiktas Komisijos įgyvendinimo reglamento (ES) 2020/1208 I priedo 1 lentelėje.

¹³ 2018 m. Europos valstybių kultūros ministrų ir suinteresuotųjų subjektų priimtoje Davoso deklaracijoje „Siekis sukurti kokybišką statybos kultūrą („Baukultur“) Europoje“ nurodoma, kad architektūros kokybę lemia ne tik jos estetika ir funkcionalumas, bet ir tai, kaip ji prisideda prie žmonių gyvenimo kokybės ir tvaraus mūsų miestų ir kaimo vietovių vystymosi.

visos valstybės narės ir suinteresuotieji subjektai turi visapusiškai įgyvendinti kaip svarbiausią prioritetą.

Įgyvendinant šią sistemą padaryta esminė pažanga didinant pastatų energinį naudingumą: šiandien naujuose pastatuose suvartojama pusė to energijos kiekio, kuris suvartojamas panašiuose prieš 20 metų naujai statytuose pastatuose. Vadovaudamasi energijos vartojimo efektyvumo įpareigojimų sistemomis, vis daugiau energetikos įmonių siūlo komercinius paketus, kuriais vis dažniau sprendžiamas pastatų renovacijos ir sistemų atnaujinimo klausimas, ir taip užtikrina, kad jų klientai taupyti energiją. Europoje pastatų energijos vartojimo efektyvumui didinti skiriamos investicijos (85–90 mlrd. EUR per metus) sudaro apie 40 % pasaulio mastu šiuo tikslu skiriamų investicijų, o pastatų sektorius pirmauja taikant gyvavimo ciklo principus¹⁴. Tačiau esami pastatai renovuojami vis dar nedaug ir paviršutiniškai.

Renovaciją stabdo įvairiose vertės grandinės dalyse – pradedant pirminiu sprendimu pradėti renovaciją ir baigiant projekto finansavimu ir įgyvendinimu – kylančios kliūtys. Pavyzdžiui, svarstant renovacijos galimybę, gali kilti abejonių dėl energijos taupymo naudos arba ji gali būti nepakankamai paaiškinta ir suprasta, ypač galutinių vartotojų. Šią naudą gali būti sunku išmatuoti ir įvertinti pinigais¹⁵. Be to, renovacija gali būti brangi ir ilgai užtrukti, ją gali būti sunku organizuoti. Gali būti sudėtinga sutelkti finansavimą, visų pirma vietos ir regionų lygmenimis. Dėl reglamentavimo kliūčių ir viešojo administravimo institucijų pajėgumų trūkumo dažnai trūksta viešųjų lėšų ir jas sunku derinti.

Norint visoje Europoje pradėti didelio masto tvarią renovaciją, būtina kiekvienoje tiekimo grandinės dalyje pašalinti pagrindines kliūtis.

Remdamasi savo atlikta analize ir viešomis konsultacijomis¹⁶, Komisija nustatė, kad esminiai renovacijos nuodugnumo ir masto pokyčiai neįmanomi be intervencinės veiklos toliau nurodytose srityse ir toliau nurodytų pagrindinių veiksmų.

- 1) Viešųjų ir privačiųjų savininkų ir nuomininkų **informavimo gerinimas, didesnio teisinio tikrumo ir didesnių paskatų** vykdyti renovaciją **suteikimas**¹⁷. 2021 m. Komisija peržiūrės Energijos vartojimo efektyvumo ir Pastatų energinio naudingumo direktyvas¹⁸. Ji pasiūlys nustatyti griežtesnį reikalavimą turėti **energinio naudingumo sertifikatus** ir palaipsniui esamiems pastatams pradėti

¹⁴ Žiedinės ekonomikos priemonėmis per visą pastatų gyvavimo ciklą išmetamas su medžiagomis susijusių ŠESD kiekis gali būti sumažintas net 60 %, <https://www.eea.europa.eu/highlights/greater-circularity-in-the-buildings>.

¹⁵ Žr. JRC ataskaitą „Galimybių gauti įvairiapusės naudos atvėrimas. Neatskleista aplinkos ir statybų politikos vertė“ (angl. *Untapping multiple benefits: hidden values in environmental and building policies*).

¹⁶ Konsultacijų su suinteresuotaisiais subjektais apibendrinamoji ataskaita pateikiama portale „Išsakykite savo nuomonę“ (čia) ir specialiai „Renovacijos bangai“ skirtoje tinklalapyje (čia).

¹⁷ Didesnė dalis respondentų, dalyvavusių atvirose viešose konsultacijose dėl „Renovacijos bangos“, kaip labai didelę arba didelę gyvenamųjų pastatų renovacijos kliūtį dažniau už kitas kliūtis įvardijo nepakankamą supratimą apie suvartojamą ir sutaupomą energijos kiekį. Vienos iš didžiausių pastatų renovacijos kliūčių – skirtingi būstų savininkų ir būstuose gyvenančių asmenų interesai, kelių savininkų nesutarimai ir sunkumai planuojant pastatų renovacijos darbus.

¹⁸ Direktyva 2012/27/ES dėl energijos vartojimo efektyvumo su pakeitimais, padarytais Direktyva 2018/2002; Direktyva 2010/31/ES dėl pastatų energinio naudingumo su pakeitimais, padarytais Direktyva.

taikyti privalomus **minimalius energinio naudingumo standartus**. Be to, Komisija pasiūlys **pastatų renovacijos reikalavimus pradėti taikyti visuose viešojo administravimo lygmenyse**. Įvairios politikos galimybės, susijusios su šių reikalavimų taikymo lygmeniu, sritimi ir terminais, bus išnagrinėtos prie tų peržiūrėtų teisės aktų pridėsimuose poveikio vertinimuose.

- 2) **Tinkamo ir tikslinio finansavimo užtikrinimas**. 2021 m. metinėje tvaraus augimo strategijoje¹⁹ ir Gairėse dėl ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo planų²⁰ nurodyta, kad pagal Europos **pavyzdinę iniciatyvą „Renovacija“** pastatų renovacija yra vienas iš nacionalinių ekonomikos gaivinimo planų prioritetų. Šiame komunikate siūloma ne tik įgyvendinti ekonomikos gaivinimo priemonės, bet ir padidinti **ES finansavimo** apimtį ir poveikį teikiant daugiau dotacijų, techninę pagalbą, projektų plėtojimo pagalbą ir paskolas, taip pat sudarant sąlygas šias priemones derinti tarpusavyje, jei anksčiau to nebuvo įmanoma daryti. Komisija skatins vystyti tikrą energijos taupymo paslaugų rinką ir įgyvendindama atnaujintą tvaraus finansavimo strategiją didins galimybes gauti patrauklų **privatų finansavimą**²¹. Asmenims, neturintiems galimybių naudotis esminėmis energijos taupymo paslaugomis, turi būti taikomos paramos priemonės²².
- 3) **Pajėgumų rengti ir įgyvendinti projektus didinimas**. Komisija teiks didesnę **techninę pagalbą**, labiau pritaikytą regionų ir vietos subjektams, visų pirma padidindama pagal priemonę „Europos pagalba vietinei energetikai“ (ELENA) teikiamą pagalbą ir naudodamasi Atsparumo didinimo ir ekonomikos gaivinimo fondo techninės pagalbos linija.
- 4) **Visapusiškų ir integruotų renovacijos veiksmų skatinimas** siekiant paversti pastatus išmaniaisiais, integruoti atsinaujinančiųjų išteklių energiją ir sudaryti sąlygas matuoti faktiškai suvartojamą energijos kiekį. Taikant **naują pažangiojo parengtumo rodiklį**²³ skatinama skaitmeninėms technologijoms palanki renovacija. Šiuo metu atlikdama Statybos produktų reglamento peržiūrą, Komisija apsvarstys, kaip taikant tvarumo kriterijus galėtų būti remiamas tvaresnių statybos produktų naudojimas atliekant statybos darbus ir skatinamas naujausių technologijų diegimas.

¹⁹ COM(2020) 575 *final*

²⁰ Paskelbta 2020 m. rugsėjo 17 d.

²¹ Didžioji dauguma (92 %) respondentų, dalyvavusių atvirose viešose konsultacijose dėl „Renovacijos bangos“, nurodė, kad svarbiausia (labai didelė arba didelė) pastatų renovacijos kliūtis yra išteklių finansuoti pastatų renovaciją trūkumas arba nepakankami ištekliai.

²² Plg. Europos socialinių teisių ramsčio 20 principą.

https://ec.europa.eu/commission/priorities/deeper-and-fairer-economic-and-monetary-union/european-pillar-social-rights/european-pillar-social-rights-20-principles_lt.

²³ Komisijos deleguotasis reglamentas C(2020) 6930, kuriuo nustatant neprivalomą bendrą Europos Sąjungos pastatų pažangiojo parengtumo vertinimo sistemą papildoma Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2010/31/ES, ir Komisijos įgyvendinimo reglamentas C(2020) 6929, kuriuo detalizuojami neprivalomos bendros Sąjungos pastatų pažangiojo parengtumo vertinimo sistemos veiksmingo įgyvendinimo techniniai aspektai.

- 5) **Statybų ekosistemos pritaikymas, kad būtų užtikrinta tvari renovacija**, grindžiama žiedinės ekonomikos sprendimais ir tvarių medžiagų naudojimu bei pakartotiniu naudojimu, ir **gamtos procesais grindžiamų sprendimų integravimas**. Komisija siūlo skatinti plėtoti standartizuotus tvarius pramoninius sprendimus ir pakartotinai naudoti atliekų medžiagas. Ji parengs 2050 m. veiksmų gaires, skirtas **per visą pastatų gyvavimo ciklą išmetamam anglies dioksido kiekiui mažinti**, be kita ko, naudojant biologinius produktus, ir peržiūrės naudojimo medžiagoms gauti tikslus. Siekdama didinti **praktinę patirtį ir darbuotojų įgūdžius renovacijos** sektoriuje, Komisija kartu su valstybėmis narėmis, glaudžiai bendradarbiaudama su socialiniais partneriais, įgyvendins **Įgūdžių darbotvarę** bei būsimą **Įgūdžių paketą** ir sanglaudos politikos fondų bei Teisingos pertvarkos fondo lėšomis finansuos mokymo ir perkvalifikavimo iniciatyvas.
- 6) Pasinaudojimas renovacija **siekiant spręsti energijos nepritekliaus problemą** ir visiems namų ūkiams, įskaitant neįgaliuosius ir vyresnio amžiaus žmones, užtikrinti galimybę turėti **sveiką būstą**. Komisija pateikia Rekomendaciją dėl **energijos nepritekliaus**. Ji paskelbs **Įperkamo būsto iniciatyvą**, pagal kurią įgyvendins **100 pavyzdinių projektų**, ir išnagrinės, ar ir kaip ES biudžeto ištekliai ir pajamos iš ES apyvartinių taršos leidimų prekybos sistemos (ES ATLPS) galėtų būti naudojami nacionalinėms energijos vartojimo efektyvumo ir taupymo programoms, skirtoms mažesnes pajamas gaunantiems gyventojams, finansuoti.
- 7) **Šildymo ir vėsinimo sistemų**, kurios sunaudoja 80 % visos gyvenamuosiuose pastatuose suvartojamos energijos, **priklausomybės nuo iškastinio kuro mažinimo** skatinimas 2021 m. peržiūrint Atsinaujinančiųjų išteklių energijos bei Energijos vartojimo efektyvumo direktyvas ir ES ATLPS, taikant ir toliau plėtojant ekologinio projektavimo bei ženklinimo priemones ir remiant į rajonus orientuotą požiūrį.

Šie pagrindiniai veiksmai ir kelios gretutinės politikos, reguliavimo ir finansavimo priemonės išsamiau aprašyti tolesniuose skirsniuose.

3.1. INFORMAVIMO GERINIMAS IR DIDESNIO TEISINIO TIKRUMO BEI DIDESNIŲ PASKATŲ VYKDYTI RENOVACIJĄ SUTEIKIMAS

Tvari renovacija visada prasideda priėmus individualų sprendimą, pagrįstą tikėtinos naudos ir sąnaudų pusiausvyra. Vis dėlto šiandien vienos iš didžiausių kliūčių, trukdančių priimti tokį sprendimą, yra informacijos apie dabartines pastatų energetines bei išteklių naudojimo charakteristikas ir galimą renovacijos naudą trūkumas, abejonės dėl faktiškai sutaupysimo energijos kiekio ir skirtingi savininkų bei nuomininkų interesai.

Kai kurios valstybės narės nusprendė šią problemą spręsti nustatydamos minimalų energinio naudingumo lygį, kurį reikia užtikrinti iki nurodyto reikalavimų įvykdymo termino arba tam tikrais pastato gyvavimo laiko momentais²⁴. Tokie reikalavimai, kuriais gali remtis investuotojai ir kuriais gali būti grindžiami verslo lūkesčiai, geriausiai veikia, kai derinami su patikimais energinio naudingumo sertifikatais ir finansavimu. Toks reglamentavimu teikiamas postūmis naudingas tuo, kad, be kita ko, suteikiamos aiškos sprendimų priėmimo daugeliui savininkų priklausančiuose pastatuose gairės, pastato vertė grindžiama jo energiniu naudingumu ir išsprendžiama menko bendro informuotumo apie renovacijos naudą problema.

Remdamasi tokia gerąja patirtimi, Komisija, iki 2021 m. pabaigos atlikdama Pastatų energinio naudingumo direktyvos peržiūrą, pasiūlys **privalomus minimalius energinio naudingumo standartus**, o prieš pateikdama pasiūlymą atliks poveikio vertinimą, kuriame išnagrinės tokių reikalavimų taikymo aprėptį, terminus ir laipsniško įgyvendinimo etapus, įskaitant poreikį taikyti gretutinės paramos politikos priemones. Tokios priemonės padės susieti konkrečias nacionalines, regionines ir vietos lygmens paskatas ir laikytis šių minimaliųjų standartų.

Komisija mano, kad naudojant **energinio naudingumo sertifikatus (EPC)** ir suteikiant galimybę su jais susipažinti prieinamose duomenų bazėse didinamas informacijos apie pastatų energinį naudingumą skaidrumas. Vertinant pastatų lygmeniu, EPC pateikiama informacija apie pastatų energinį naudingumą, atsinaujinančiųjų energijos išteklių dalį ir energijos sąnaudas. Vertinant rajono, regiono, nacionaliniu ar Sąjungos lygmeniu, EPC yra labai svarbūs nustatant prasčiausio energinio naudingumo pastatus, kuriuos reikia skubiai renovuoti. Jie gali būti naudojami pagerinimui, dėl kurio skiriamos investicijos, įvertinti prieš darbus ir po jų ir padėti susieti finansavimą su kokybiška renovacija.

Pastatų energinio naudingumo direktyvoje jau nustatyti EPC reikalavimai, keliami statybos ir būste gyvenančių asmenų keitimosi atveju ir taikomi valdžios institucijų naudojamiems ir dažnai visuomenės lankomiems didesniems kaip 250 m² pastatams. Tačiau EPC tebenaudojami ribotai – keliose valstybėse narėse juos turi mažiau nei 10 % pastatų. Pasitikėjimą šia priemone mažina tebekylantys klausimai dėl šių sertifikatų kokybės ir sąžiningos kainos. Labai nedaug EPC grindžiami fiziniiais energijos vartojimo audитами ir juose neatsispindi pastatų tarpusavio sąveikumas ir pažangusis parengtumas. Atsižvelgdama į tai, kad randama vis daugiau naudojamų pastatų energinio naudingumo matavimo ir valdymo sprendimų, Komisija pasiūlys **atnaujinti EPC sistemą** atsižvelgiant į naujas energinio naudingumo matavimo technologijas. Be kita ko, bus išnagrinėta galimybė nustatyti **vienodą kompiuterio skaitomą ES sertifikatų duomenų formatą**²⁵ ir griežtesnes nuostatas dėl

²⁴ Įgyvendindama savo ilgalaikę renovacijos strategiją, Prancūzija šiuo tikslu priėmė laipsniškai taikomų priemonių rinkinį – nuo 2021 m. draus didinti prasto energinio naudingumo pastatų (pranc. *passoire énergétique*, energinis naudingumas nenurodytas) nuomos kainą, nuo 2023 m. draus juos nuomotį, o nuo 2028 m. taikys įpareigojimą renovuoti visus prasčiausio energinio naudingumo pastatus. Nyderlanduose visi biurų pastatai iki 2023 m. turės atitikti energinio naudingumo sertifikato (EPC) C klasės reikalavimus, o iki 2030 m. – A klasės reikalavimus. Belgijos Flandrijos regione taip pat svarstomi politikos pasiūlymai dėl negyvenamiesiems pastatams nuo 2030 m. taikytino minimalaus EPC lygio ir nuomojamiems gyvenamiesiems namams taikytino minimalaus EPC lygio.

²⁵ Kadangi nenaudojamas bendras duomenų formatas, sertifikatai parengiami kaip PDF rinkmenos ir dėl to negalima lengvai prieiti prie atitinkamų duomenų, jais naudotis ir juos analizuoti.

galimybių naudotis EPC duomenų bazėmis ir sietinėmis skaitmeninėmis saugyklomis ir prieigos prie jų.

Be to, siekdamą užtikrinti kuo didesnę papildomumą su EPC, Komisija taip pat išnagrins poreikį **energijos vartojimo audito reikalavimus** taikyti ir didesniems bei sudėtingesniems negyvenamiesiems pastatams²⁶, pavyzdžiui, ligoninėms, mokykloms ar biurams.

Galiojantys teisės aktų reikalavimai dėl esamų viešųjų pastatų pirkimo ir renovacijos šiuo metu taikomi tik centrinės valdžios institucijoms priklausantiems ir jų naudojamiems viešiesiems pastatams, kurie sudaro apie 4,5 % visų viešųjų pastatų. Atlikdama Energijos vartojimo efektyvumo direktyvos peržiūrą, Komisija išnagrins, ar reikia **pastatų renovacijos reikalavimus taikyti visuose viešojo administravimo**, įskaitant Komisiją, **lygmenyse** ir padidinti metinį renovacijos rodiklį.

Esminę renovaciją ne visada įmanoma atlikti iš karto. Todėl svarbu sudaryti geresnes sąlygas laipsniškai renovacijai. Kad vykdant renovaciją būtų užtikrintas duomenų suderinamumas ir integravimas, Komisija pristatys **skaitmeninius pastatų žurnalus**²⁷, į kuriuos bus **įtraukiami visi su pastatais susiję duomenys**, renkami naudojantis būsimais **pastatų renovacijos pasais**²⁸, **pažangiojo parengtumo rodikliais, sistema „Level(s)“**²⁹ ir EPC.

Komisija kartu su valstybėmis narėmis, suinteresuotaisiais subjektais, rinkos dalyviais ir duomenų teikėjais išnagrins, ar **ES pastatų fondo stebėsenos centras**³⁰ gali tapti centrine Europos patikimų duomenų apie pastatų fondą ir jų energinį naudingumą saugykla ir prisidėti prie paskatų kūrimo šioje srityje.

3.2. SUSTIPRINTAS, PRIEINAMAS IR TIKSLINGESNIS FINANSAVIMAS

Pastatų renovacijos sektorius – vienas iš ES sektorių, kuriuose labiausiai trūksta investicijų. Komisija apskaičiavo, kad norint iki 2030 m. pasiekti pasiūlytą 55 % klimato politikos tikslą, per metus reikia papildomai investuoti apie 275 mlrd. EUR³¹.

²⁶ Iki 2021 m. birželio mėn., atlikdama Energijos vartojimo efektyvumo direktyvos peržiūrą. Šiuo metu energijos vartojimo auditas privalomas didelėms įmonėms, o valstybės narės turi parengti programas, pagal kurias jį atlikti būtų skatinamos MVI, tačiau įgyvendinti audito rekomendacijas neprivaloma.

²⁷ Skaitmeniniai pastatų žurnalai bus naudojami kaip duomenų apie atskirus pastatus saugyklos ir palengvins dalijimąsi informacija statybos sektoriuje, taip pat tarp pastatų savininkų ir nuomininkų, finansų įstaigų ir valdžios institucijų.

²⁸ Kaip numatyta Pastatų energinio naudingumo direktyvoje, pastatų renovacijos pasuose bus pateiktos aiškos laipsniškos pastato renovacijos per jo gyvavimo laiką veiksmų gairės, padėsiančios savininkams ir investuotojams numatyti geriausią intervencinių veiksmų laiką ir mastą.

²⁹ Neseniai Komisijos sukurta sistema „Level(s)“ apima energijos, medžiagų ir vandens vartojimą, pastatų kokybę ir vertę, sveikatą, komfortą, atsparumą klimato kaitai ir gyvavimo ciklo sąnaudas, <https://ec.europa.eu/environment/eussd/buildings.htm>.

³⁰ Žr. https://ec.europa.eu/energy/topics/energy-efficiency/energy-efficient-buildings/eu-bso_en

³¹ Žr. „Europos ekonomikos atsigavimo poreikių nustatymas“, SWD(2020) 98 *final* ir „Platesnis Europos 2030 m. klimato srities užmojis. Investavimas į neutralaus poveikio klimatui ateitį žmonių labui“, SWD(2020) 176 *final*.

Kaip renovacijos kliūtis gyvenamųjų pastatų sektoriuje dažnai nurodomas paprastų, patrauklių ir lengvai prieinamų viešųjų renovacijos paskatų ir pagrindinių finansinių produktų trūkumas. Net jei finansavimas iš esmės teikiamas, dėl informacijos apie jį trūkumo ir mažo informuotumo, sudėtingų naudojimosi viešuoju finansavimu procedūrų ar su tuo susijusių reguliavimo apribojimų, juo pasinaudojama ribotai. Dvi iš svarbiausių kliūčių negyvenamųjų pastatų sektoriuje – valstybei priklausančių pastatų finansavimo stygius ir tinkamų su komerciniais pastatais susijusių finansinių paskatų trūkumas.

Norint įveikti šias kliūtis ir padėti geriau pasinaudoti ES ir nacionalinėmis viešosiomis lėšomis bei sutelkti didesnę privačių lėšų dalį, būtina imtis veiksmų įvairiose srityse. ES ir nacionalinės viešosios lėšos gali būti skiriamos tikslingiau ir geriau nukreipiamos galutiniams naudotojams, sudarant palankesnes sąlygas derinti įvairius finansavimo šaltinius, užtikrinant paramos intensyvumo proporcingumą veiklos rezultatams, teikiant didesnę techninę pagalbą ar projektų plėtojimo pagalbą ir skatinant sinergiją su rinkos mechanizmais.

ES finansavimas investicijoms į renovaciją pritraukti

2021–2027 m. daugiametė finansinė programa ir ekonomikos gaivinimo priemonė „NextGenerationEU“ suteikia beprecedentę galimybę sukelti renovacijos bangą. Tokių investavimo galimybių šiame itin svarbiame sektoriuje dar niekada nebuvo.

Ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo priemonė, dėl kurios šiuo metu deramasi ir kuriai Europos Vadovų Taryba sutiko skirti **672,5 mlrd. EUR**, kurių 37 % būtų skirti su klimatu susijusioms išlaidoms, gali būti naudojama investicijoms į renovaciją ir su energijos vartojimo efektyvumo didinimu susijusioms reformoms valstybėse narėse remti. 2021 m. metinėje tvaraus augimo strategijoje Komisija pasiūlė **Europos pavyzdines iniciatyvas „Renovacija“ ir „Pagreitinimas“**, kad visos valstybės narės, remdamosi į nacionalinius ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo planus įtrauktais projektais, galėtų imtis koordinuotų veiksmų³².

Siekdama padėti įgyvendinti šias pavyzdines iniciatyvas, Komisija valstybėms narėms skirtas ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo planų³³ rengimo gaires papildys kiekvienai valstybei narei skirtomis gairėmis, kurias parengs atlikdama individualių nacionalinių energetikos ir klimato srities veiksmų planų³⁴ ir ilgalaikių renovacijos strategijų vertinimą. Siekdama duoti valstybėms narėms praktinių rekomendacijų, Komisija pateiks galimų ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo plano komponentų, susijusių su pastatų renovacija ir efektyviu energijos vartojimu bei išteklių naudojimu, pavyzdį³⁵. Galiausiai, kad

³² Be to, su Ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo priemone gali būti derinama pagal kitas ES programas, pavyzdžiui, „InvestEU“, Europos infrastruktūros tinklų priemonę, LIFE ir „Europos horizontas“, ir iš nacionalinių lėšų teikiama parama.

³³ COM(2020) 575 *final*, 2021 m. metinė tvaraus augimo strategija.

³⁴ Dėl individualių vertinimų žr. SWD(2020) 900 – SWD(2020) 926.

³⁵ <https://ec.europa.eu/info/departments/recovery-and-resilience-task-force>

padėtų valstybėms narėms keistis gerąja patirtimi ir stebėti planų įgyvendinimą bėgant laikui, Komisija stiprins **šiuo metu įgyvendinamus suderintus veiksmus**³⁶.

Iki šiol ES viešasis finansavimas tiesioginėms investicijoms į pastatų energijos vartojimo efektyvumo didinimą daugiausia skirtas pagal **sanglaudos politiką** ir tai 2021–2027 m. laikotarpiu nesikeis³⁷. Pagal šios politikos priemones, kuriomis papildoma laikina Ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo priemonė, teikiama integruota parama pastatų renovacijai ir, be kita ko, specialiai vietos ir regionų lygmenimis pritaikytoms renovacijos programoms. Remdamosi ankstesnių programavimo laikotarpių patirtimi, valstybės narės turi užtikrinti, kad pagal jų bendrai finansuojamas efektyvaus energijos vartojimo ir išteklių naudojimo programas būtų tikslingai siekiama užtikrinti didelį energinį naudingumą; su tuo susijusi stebėseną bus pagerinta taikant išsamesnę ir patikimesnę rodiklių sistemą.

Be to, įgyvendinamas ES bendrai finansuojamas programos valstybės narės turėtų papildyti papildomomis paramos sistemomis, visų pirma tam, kad sutelktų privačiojo sektoriaus finansavimą³⁸. Kaimo vietovėse energijos vartojimo efektyvumui ir atsinaujinančiųjų išteklių energijos gamybai didinti gali būti naudojamos Europos žemės ūkio fondo kaimo plėtrai (EŽŪFKP) lėšos.

Programavimo dokumentuose turėtų būti nustatyti nacionaliniais energetikos ir klimato srities veiksmų planais ir ilgalaikėmis renovacijos strategijomis grindžiami renovacijos prioritetai. Ilgalaikių renovacijos strategijų dar nepateikusių valstybės narės raginamos tai padaryti, nes nuo 2021 m. jos yra viena iš reikiamų naudojimosi sanglaudos fondais sąlygų.

Remiantis teigiama Europos strateginių investicijų fondo (ESIF) patirtimi, bus įgyvendinama kitus ES finansavimo šaltinius papildanti bendra ES lygmens paramos investicijoms programa „**InvestEU**“, pagal kurią bus teikiama techninė pagalba ir ES biudžeto garantija remiamas finansavimas, skirtas privačiosioms investicijoms skatinti. Pagal programos „InvestEU“ socialinių investicijų ir įgūdžių liniją ir tvarios infrastruktūros liniją bus siūlomi specialūs gyvenamųjų namų energinei renovacijai skirti finansiniai produktai, kuriais daugiausia dėmesio bus skiriama socialiniam ir įperkamam būstui, viešiesiems pastatams, mokykloms, ligoninėms ir MVI, taip pat energijos taupymo paslaugų bendrovių rėmimui siekiant populiarinti sutartis dėl energijos vartojimo efektyvumo.

Remdamasi patirtimi, įgyta įgyvendinant Energijos vartojimo efektyvumo privataus finansavimo ir Pažangiojo išmaniųjų pastatų finansavimo iniciatyvas, Komisija sieks sudaryti palankesnes sąlygas **į poreikius orientuotiems sprendimams, kurie būtų lengvai prieinami projektų rengėjams ir būtų grindžiami bendru taisyklių rinkiniu.** Konkrečiai tai reiškia,

³⁶ Nustatydamą konkrečią teminę pavyzdinę iniciatyvą „Renovacija“ kryptį ir pakviesdama įvairių susijusių nacionalinių ministerijų atstovus dalyvauti Pastatų energinio naudingumo direktyvos suderintų veiksmų platformoje (<https://epbd-ca.eu>), tuo tikslu glaudžiai bendradarbiaudama su Energijos vartojimo efektyvumo ir Atsinaujinančiųjų išteklių energijos direktyvų suderintų veiksmų platformų dalyviais, taip pat palaikydama ryšį su technine darbo grupe, įsteigta pagal Energetikos sąjungos valdymo reglamentą.

³⁷ 2014–2020 m. iš sanglaudos fondų pastatų renovacijai buvo skirta apie 17 mlrd. EUR.

³⁸ Pasinaudodama Europos regioninės plėtros fondo (ERPF) lėšomis, Kroatija finansavo 250 000 m² ir 69 viešųjų pastatų, kaip antai ligoninių ir vaikų darželių, renovaciją; tikimasi, kad taip per metus bus sutaupyta 70 GWh.

kad valstybė narė galės dalį pagal sanglaudos politikos priemones turimų lėšų pervesti į programos „InvestEU“ valstybės narės skyrių. Programa „InvestEU“ taip pat suteiks galimybę susieti „InvestEU“ garantija remiamus finansinius produktus su specialia technine pagalba bankams ir tarpininkams, vietos valdžios institucijoms ir galutiniams paramos gavėjams. Be to, taikant supaprastintas taisykles suteikiama galimybė derinti paskolas su dotacijomis, o **sėkmingiausiems projektams taikyti didesnę dotacijų normą.**

Europos investicijų bankas (EIB), įgyvendindamas savo naują Europos pastatų renovacijos iniciatyvą, padidins paramą, skirtą pastatų renovacijos projektams į portfelius jungti, ir specialiai pritaikytą finansinę paramą – pradedant tradicinėmis ilgalaikėmis paskolomis ir baigiant garantijų, nuosavo kapitalo ar gautinų sumų finansavimu. Kad galėtų padidinti paskolų pastatų energijos vartojimo efektyvumui didinti apimtį ir poveikį, EIB turėtų turėti galimybę lengviau kaip vieno rinkinio priemonės derinti techninę pagalbą, projektų plėtojimo pagalbą, paskolas ir dotacijas.

Komisija, bendradarbiaudama su valstybėmis narėmis, EIB ir rinkos dalyviais, imsis veiksmų, kad palengvintų ES programų ir priemonių, nacionalinių lėšų ir privačių lėšų, skirtų renovacijos projektams, **derinimo taisyklių** įgyvendinimą.

Per šiuo metu atliekamą Bendrojo bendrosios išimties reglamento ir Pagalbos energetikai ir aplinkos apsaugai gairių peržiūrą Komisija nustatys **paprastesnes, aiškesnes ir lengvesnes taikyti valstybės pagalbos pastatų renovacijai**, visų pirma gyvenamųjų namų ir socialiniame sektoriuose, **taisykles** ir išaiškins valstybės pagalbos **atsinaujinančiųjų išteklių energijos įrenginiams, kuriais pasigaminta energija vartojama savo reikmėms**, taikymo sritį. Pirmiausia Komisija šiuo metu peržiūri valstybės pagalbos taisykles, kad valstybės narėms būtų sudarytos sąlygos lengviau bendrai finansuoti „InvestEU“ garantijas³⁹.

Galiausiai, remdamasi kai kuriose šalyse įgyta patirtimi, Komisija yra pasirengusi **teikti konsultacijas valstybės narėms, kurios svarsto galimybę** pastatų renovacijos programas, visų pirma skirtas mažas pajamas gaunantiems namų ūkiams, finansuoti **pajamomis iš ES ATLPS ir pasinaudojant ATLPS modernizavimo fondo finansavimo galimybėmis.**

PRIVAČIŲJŲ INVESTICIJŲ PRITRAUKIMAS IR ŽALIŲJŲ PASKOLŲ FINANSAVIMO SKATINIMAS

Atsižvelgiant į mažą investicijų į energijos vartojimo efektyvumą⁴⁰ riziką ir kilus renovacijos bangai atsiversiančias paklausos perspektyvas, vis patrauklesni bus verslo pasiūlymai, apimančys ir privatų finansavimą, ir novatoriškas renovacijos paslaugas. Tokie subjektai, kaip energijos taupymo paslaugų bendrovės, komunalinių paslaugų įmonės ar bankai, jau naudojami techninėmis konsultacijomis ir jas teikia. Jie visais renovacijos proceso etapais gali pasiūlyti nekilnojamojo turto savininkams labai reikalingą paramą – patarimų ir finansavimą.

³⁹ Tikslinė Bendrojo bendrosios išimties reglamento (dėl valstybės pagalbos) peržiūra: taikymo srities išplėtimas, kad nacionalinės lėšos galėtų būti derinamos su tam tikromis Sąjungos programomis (2-oji konsultacija), https://ec.europa.eu/competition/consultations/2020_gber/consultation_document_lt.pdf.

⁴⁰ Pastebėta, kad didesnis energijos vartojimo efektyvumas yra susijęs su mažesniais hipotekinių įsipareigojimų neįvykdymo rodikliais ir didėjančia turto verte. Šaltinis: Galutinė energijos vartojimo efektyvumo ir rizikos sąsajos analizės ataskaita. „EeDaPP“, https://eedapp.energyefficientmortgages.eu/wp-content/uploads/2020/08/EeDaPP_D57_27Aug20-1.pdf.

Jie gali paskatinti sujungti mažus projektus, pasiūlyti palankias sąlygas sudėtingiems projektams, kurių atsipirkimo laikotarpis yra ilgas, ir sutelkti sprendimus dėl pastatų renovacijos priimančius įvairius subjektus.

Antra, kad pritrauktų privačius tarpininkus ir telkėjus, valstybės narės gali mažinti suvokiamąją riziką ir didinti rinkos paskatas, kaip antai energijos taupymo tarifus, viešosios paramos sistemas, pagal kurias parama mokama pagal rezultatus, ir su energijos taupymu susijusius kvietimus teikti pasiūlymus. Kad sukurtų ekonomines paskatas finansuoti pastatų renovaciją, valstybės narės taip pat turėtų išnagrinėti novatoriškus finansavimo sprendimus, pagrįstus išsimokėjimo mokant mokesčius ar apmokant sąskaitas už komunalines paslaugas sistemomis arba finansavimo susiejimu su nekilnojamuoju turtu, ir mokestines priemones⁴¹. Siekiant įtraukti naujus tarpininkus, pvz., komunalinių paslaugų įmones, teikti technines žinias ir siūlyti sudėtingas paslaugas, kad būtų sumažintos sandorių ir administracinės išlaidos, visų tipų pastatams gali būti veiksmingai taikomos esamos Energijos vartojimo efektyvumo direktyvos 7 straipsnyje nurodytos **energijos vartojimo efektyvumo įpareigojimų sistemos**⁴².

Viena iš galimybių pritraukti investicijų, sutelkti nedidelio masto ir išsklaidytas investicijas, sumažinti pradines išlaidas ir atlyginti už sutaupytą energiją – įtraukti energijos taupymo paslaugų bendroves į **viešojo ir privačiojo sektorių partnerystės iniciatyvas**. Padėti rinkos subjektams valdyti investavimo riziką gali sutarčių dėl energijos vartojimo efektyvumo susiejimas su draudikų sudaromomis **sutartimis dėl atsparumo**, nes draudikai turi praktinės aplinkos, klimato ir kitos rizikos vertinimo ir apsaugos nuo jos užtikrinimo patirties.

Siekdama padėti sumažinti sandorių išlaidas, Komisija skatins nacionaliniu ir europiniu lygmenimis **standartizuoti sutartis ir finansines priemones**, o pasinaudojant esamais forumais atkartoti geriausią praktiką ir novatoriškus metodus ir plėsti jų taikymo mastą. Šiuos privačiojo sektoriaus investicijų skatinimo būdus Komisija aktyviai remis Energijos vartojimo efektyvumo finansinių institucijų grupėje (EEFIG) ir investavimo į tvarią energiją forumuose.

Renovacijos banga taip pat gali būti proga paskatinti plėtoti **žaliųjų paskolų ir hipotekos kredito finansavimą**. Remdamiesi atnaujinta EPC sistema, rodančia, kiek padidinamas energijos vartojimo efektyvumas, bankai ir kitos finansų įstaigos galės siūlyti kredito ir hipotekos kredito finansavimą ir taip savo portfelius papildyti žaliosiomis paskolomis ir sutelkti pastatus kaip užtikrinimo priemonę, naudojamą išleidžiant padengtąsias obligacijas. Novatoriškos energijos vartojimo efektyvumo paskolų ir hipotekos kredito finansavimo

⁴¹ Pavyzdžiui, mokesčių paskatas ir kreditus, teikiamus tiesioginių (pvz., pajamų ir pelno) mokesčių ir aplinkos (anglies dioksido) mokesčių srityje, geresniems pastatams palankius nekilnojamojo turto mokesčius, mokestinių pajamų skyrimą renovacijai, investicijoms į renovaciją palankias nusidėvėjimo mokesčių tikslais nuostatas, statybos paslaugoms ir tvarioms medžiagoms pagal PVM direktyvą (III priedą) taikomus PVM tarifus ir regioninius ir vietos mokesčius ir rinkliavas. Žr. taip pat Bertoldi, P., Economidou, M., Palermo, V., Boza-Kiss, B., Todeschi, V. *How to finance energy renovation of residential buildings: Review of current and emerging financing instruments in the EU*. „WIREs Energy Environ.“, 2020;e384, <https://doi.org/10.1002/wene.384>

⁴² Taupant energiją pagal šiuos įpareigojimus prisidedama prie Energijos vartojimo efektyvumo direktyvos 7 straipsnyje nustatyto energijos taupymo įpareigojimo vykdymo.

sistemos jau išbandomos įgyvendinant keletą rinkos subjektų iniciatyvų⁴³. Kitame etape į šį vertinimą gali būti įtrauktas ir su žiedinės ekonomikos sprendimų finansavimu susietas per visą gyvavimo ciklą išmetamas anglies dioksido kiekis.

ES atnaujintoje tvaraus finansavimo strategijoje Komisija nagrinėja galimybes nustatyti papildomus tvarių finansinių produktų, kaip antai žaliojo hipotekos kredito, žaliųjų paskolų ir žaliųjų obligacijų, standartus ir ženklumą. Tai padės užtikrinti platesnę su efektyviu energijos vartojimu ir išteklių naudojimu susijusių paskolos produktų pasiūlą ir geresnį matomumą vartotojams. Atliekant **Hipotekos kredito direktyvos⁴⁴ ir Vartojimo kredito direktyvos⁴⁵** peržiūras turima galimybė tinkamai atsižvelgti į galimą mažesnę tvarių finansinių produktų kredito riziką⁴⁶. Be to, Europos bankininkystės institucija analizuoja, ar bankų reglamentavimo srityje būtų pagrįsta finansiniams produktams, susijusiems su tvarumo tikslais (pvz., pastatų renovacija), taikyti specialią prudencinę tvarką. Peržiūredama taisykles, skirtas bankams (Kapitalo reikalavimų reglamentą ir direktyvą) ir draudikams (direktyvą „Mokumas II“), Komisija taip pat nagrinėja priemones, kuriomis į prudencinį reguliavimą **būtų įtraukta aplinkos, socialinė ir valdymo rizika**. EIB taip pat apsvarstys galimybę remti naujus būdus, kuriais būtų pritraukiamas privatusis finansavimas pastatams rekonstruoti, ir, be kita ko, atverti naujas su energijos vartojimo efektyvumu susijusių hipoteka užtikrintų paskolų arba pakeitimo vertybiniais popieriais rinkas.

Galiausiai Komisija rengia **ES taksonomiją⁴⁷**, kurioje bus nustatyti pastatų sektoriaus techninės analizės kriterijai, pagal kuriuos privatusis kapitalas bus nukreipiamas į tvarias investicijas į energinę renovaciją, remiantis energinio naudingumo sertifikatais ir energijos beveik nevartojančių pastatų standartais. Atlikdama Pastatų energinio naudingumo direktyvos peržiūrą Komisija taip pat apsvarstys galimybę nustatyti **esminės renovacijos standartą**, kad būtų sudarytos sąlygos reikšmingą privačiojo sektoriaus finansavimo dalį skirti skaidrioms, išmatuojamoms ir ištis žalioms investicijoms.

Visos šios iniciatyvos gali padėti klientams gauti finansavimą palankesnėmis finansinėmis sąlygomis ir skatinti plėtoti dinamišką privačiojo sektoriaus finansavimą, papildantį viešąsias lėšas, mokesčių paskatas ir kitų formų viešąją finansinę paramą.

3.3. PAJĖGUMŲ DIDINIMAS IR TECHNINĖ PAGALBA

Pavieniams asmenims arba mažoms vietos valdžios institucijoms parengti gerą renovacijos projektą, suderintą su geriausiais turimais finansavimo šaltiniais, yra sunku ir dažnai labai

⁴³ Naudodamasi dotacijomis pagal programą „Horizontas 2020“, Europos hipotekos federacija ir Europos padengtujų obligacijų taryba (EMF-ECBC) rengia hipotekos kredito energijos vartojimo efektyvumui didinti iniciatyvą, pagal kurią įvairiais paramos veiksmais būtų skatinamas privačiojo sektoriaus finansavimas gyvenamųjų ir komercinių pastatų renovacijai energijos taupymo tikslu.

⁴⁴ Direktyva 2014/17/ES.

⁴⁵ Direktyva 2008/48/EB.

⁴⁶ Žr. „EaDaPP“, *Final results of the correlation analysis between energy efficiency and risk*, 2020 m.

⁴⁷ Du deleguotuosius aktus: dėl klimato kaitos švelninimo ir prisitaikymo prie jos ir dėl perėjimo prie žiedinės ekonomikos, taip pat tausaus vandens ir jūrų išteklių naudojimo ir apsaugos, taršos prevencijos ir kontrolės ir biologinės įvairovės bei ekosistemų apsaugos ir atkūrimo. Reglamentas (ES) 2020/852 (OL L 198, 2020 6 22, p. 13).

sudėtinga. Taigi siekiant padidinti renovacijos rodiklius ir kokybę labai svarbi bus **techninė pagalba**. Tam tikrą dalį šios pagalbos turi teikti valstybės narės, tačiau ES gali atlikti svarbesnį vaidmenį.

Remdamasi patirtimi, įgyta įgyvendinant priemonę ELENA, Energijos vartojimo efektyvumo privataus finansavimo priemonę (PF4EE), sanglaudos politiką, programą JASPERS ir programos „Horizontas 2020“ projektų plėtojimo pagalbos priemonę, Komisija supaprastins ir sustiprins techninę pagalbą, o prioritetas bus pasiekti daugiau paramos gavėjų, įskaitant mažesnius. Didesnį finansavimą priemonei ELENA pasiūlyta skirti iš „InvestEU“ konsultacijų centro ir galbūt kitų Europos programų lėšų.

Komisija kartu su EIB padės valstybėms narėms rengti nacionalines arba vietos programas, kuriose būtų **atkartotas priemonės ELENA modelis**⁴⁸, ir atlyginti už greitą įgyvendinimą ir didelį pastato energinį naudingumą naudojant tris finansavimo šaltinius: sanglaudos politikos fondus (kaip atskirą paramą arba finansinės priemonės veiksmo dalį), programos „InvestEU“ valstybės narės skyrių arba Ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo priemonę.

Be to, Komisija ir EIB remia standartizuotą **vieno langelio principu veikiančių centrų** steigimą, kad tokiuose sparčiai nacionaliniu, regioniniu ar vietos lygmeniu įsteigtuose centruose būtų teikiamos pritaikytos konsultacijos ir finansavimo sprendimai, skirti padėti namų savininkams ar MVĮ rengti ir įgyvendinti savo projektus. Pasinaudodami šia platforma vietos subjektai gali kurti kompetencijos centrus, kuriuose būtų teikiamos įvairios konsultacijos tvoros renovacijos klausimais.

Papildoma parama pajėgumams didinti bus siūloma pagal naują Ekonomikos gaivinimo plano **techninės paramos priemonę**, priemonę „EU City Facility“ ir programos LIFE **projektų plėtojimo pagalbos priemonę**, o administracinių pajėgumų didinimo ir techninė pagalba – iš laikotarpio po 2020 m. skirtų sanglaudos politikos fondų. Be to, sanglaudos politikos teisės akto pasiūlyme numatyta parengti Europos miestų iniciatyvą, kuria būtų stiprinamas integruotas ir dalyvavimu grindžiamas požiūris į tvary miestų plėtrą. Nacionalines, regionines ar vietos valdžios institucijas, norinčias investuoti į pastatų renovaciją kaip miestų atnaujinimo programos dalį, tinkama linkme gali nukreipti Europos **pažangiųjų miestų platformoje** (angl. „Smart Cities Marketplace“) pateikiami sėkmingų iniciatyvų pavyzdžiai⁴⁹.

3.4. ŽALIŲJŲ DARBO VIETŲ KŪRIMAS, DARBUOTOJŲ KVALIFIKACIJOS KĖLIMAS IR NAUJŲ TALENTŲ PRITRAUKIMAS

Kuriant, diegiant ir įgyvendinant žiedinės ekonomikos ir mažo anglies dioksido kiekio technologijų sprendimus dažnai reikia aukšto lygio techninių žinių. Specialių įgūdžių reikia ir norint saugiai valdyti istorinius pastatus bei išsaugoti jų paveldo vertę. Užtikrinti, kad pastatų

⁴⁸ Naudojant sanglaudos politikos fondus, programos „InvestEU“ valstybės narės skyrių arba Ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo priemonę.

⁴⁹ Pažangiųjų miestų platforma grindžiama 17 plataus masto tarpvalstybinio bendradarbiavimo parodomųjų miestų projektu, vadinamų pavyzdiniais projektais, įgyvendinimo patirtimi ir rezultatais. Šiuose pavyzdiniuose projektuose, kuriems pagal programą „Horizontas 2020“ skirtas didesnis kaip 400 mln. EUR finansavimas, pritraukęs daug didesnes investicijas, dalyvauja 120 miestų. Daugiau informacijos pateikiama adresu <https://smartcities-infosystem.eu/scc-lighthouse-projects>.

sektoriaus poveikis klimatui būtų neutralus, bus įmanoma tik pertvarkant esamas darbo vietas (kad būtų naudojami žalieji ir žiediniai įgūdžiai) ir kuriant naujas pareigybes, pavyzdžiui, esminės pastatų renovacijos specialistų, pažangių technologinių sprendimų diegėjų arba statinių informacinio modeliavimo vadovų. Tik gerai informuoti specialistai gali atlikti potencialiai svarbų vaidmenį pasiūlydami galutiniam vartotojams naujausias technines efektyvaus išteklių naudojimo ir energijos vartojimo galimybes. Galiausiai specialistai turi būti mokomi, kad atliekant renovacijos darbus būtų gerinamas pastatų prieinamumas.

Dar prieš COVID-19 krizę trūko kvalifikuotų darbuotojų, galinčių tvariai renovuoti ir modernizuoti pastatus. Šiame sektoriuje darbo vietų išsaugojimo ir kūrimo galimybės buvo ir tebėra didelės. Didinant pastatų energijos vartojimo efektyvumą sukuriama daugiausia darbo vietų (vertinant pagal investuotą milijoną eurų)⁵⁰. Jei valstybės narės skubiai įgyvendintų pastatų izoliacijos, techninių sistemų ir prietaisų gerinimo priemones, iš karto atsirastų naujų užimtumo galimybių. Politikos priemonėmis turėtų būti duodamas ženklas rinkai, kad reikalingi novatoriški ir tvarūs sprendimai. Pavyzdžiui, atliekant esminę renovaciją bioekonomikos sektorius gali teikti naujas mažo anglies dioksido kiekio medžiagas – taip padidėtų naujo specializuoto darbo galimybės.

Didinti reikiamus įgūdžius turinčių darbuotojų ir kvalifikuotų specialistų skaičių galima statybos sektoriuje stiprinant **moterų** dalyvavimą ir vaidmenį, kartu su sektoriaus atstovais peržiūrint profesinio rengimo ir mokymo strategijas, kuriant įtraukią ir prieinamą darbo aplinką ir įveikiant išankstines nuostatas. MVI turėtų būti sudarytos geresnės sąlygos gauti informaciją apie mokymo ir pameistrystės programas. Daug patirties, susijusios su darbuotojų kvalifikacijos kėlimu, naujų talentų pritraukimu ir skatinimu kurti įtraukią darbo aplinką, turi socialiniai partneriai, įskaitant nacionalinio ir europinio lygmenų statybos sektoriaus darbuotojų ir darbdavių atstovus, todėl jie turėtų dalyvauti rengiant ir įgyvendinant į šiuos tikslus orientuotas priemones.

Statybos sektoriui būdinga palyginti didelė nelaimingų atsitikimų ir sveikatos sutrikimų rizika, todėl svarbu užtikrinti šio sektoriaus **darbuotojų saugą ir sveikatą** ir laikytis teisinių darbuotojų apsaugos reikalavimų, ypatingą dėmesį skiriant darbuotojų, renvuojančių senus pastatus, apsaugai nuo asbesto poveikio, be kita ko, rengiant atitinkamą mokymą⁵¹.

Šiems klausimams spręsti Komisija, remdamasi 2020 m. įgūdžių darbotvarke ir Sektorių bendradarbiavimo įgūdžių srityje planu⁵², inicijuos **Įgūdžių paktą**, kuris suburs privačiuosius ir viešuosius suinteresuotuosius subjektus siekti bendro tikslo – kelti Europos darbuotojų kvalifikaciją ir juos perkvalifikuoti. Komisija ragina valstybes nares naudotis priemonės „Next Generation EU“ fondais, „**Europos socialiniu fondu +**“ ir **Teisingos pertvarkos**

⁵⁰ Investavus vieną milijoną eurų sukuriama 12–18 vietos lygmens darbo vietų, Tarptautinė energetikos agentūra, *Sustainable Recovery*, 2020 m. birželio mėn.

⁵¹ Vadovaujantis nacionalinėmis priemonėmis, kuriomis į nacionalinę teisę perkelta Direktyva 2009/148/EB dėl darbuotojų apsaugos nuo rizikos, susijusios su asbesto poveikiu darbe.

⁵² Pagal Sektorių bendradarbiavimo įgūdžių srityje planą bus parengta sektorių strategija, skirta su įgūdžiais susijusiai informacijai rinkti ir darbo rinkai reikalingiems įgūdžiams ugdyti, įskaitant atitinkamų pagrindinių Europos profesinio mokymo programų ir tolesnio mokymosi programų rengimą.

fondų. Pameistrystė ir kitų formų mokymasis darbo vietoje palengvina jaunuolių perėjimą į darbo rinką. 2020 m. liepos 1 d. Komisijos Paramos jaunimo užimtumui skatinti dokumentų rinkinyje paskelbta apie atnaujintą **Europos pameistrystės aljansą**. Pasinaudodamos pagal programą LIFE tęsiama iniciatyva „**Buil Up Skills**“, valstybės narės gali atnaujinti savo trūkumų analizę ir nacionalines mokymo veiksmų gaires, o Komisija 2021 m. parengs **mokomąją medžiagą apie sistemos „Level(s)“⁵³ naudojimą.**

3.5. TVARIOS APSTATYTOSIOS APLINKOS KŪRIMAS

Kad renovacijos nuodugnumas ir mastas atitiktų Europos poreikius, galiausiai reikalingas stiprus ir konkurencingas statybos sektorius, kuriame siekiant gerinti kokybę ir mažinti išlaidas būtų diegiamos inovacijos ir vadovaujamosi tvarumo principu.

Europos bendrovės pirmąją išrandant, gaminant, platinant ir pastatuose diegiant įvairias energiją taupančias ir su atsinaujinančiais energijos ištekliais susijusias prekes ir paslaugas. Siekiant įtvirtinti šį pirmavimą, reikia diegti industrializuotus technologinius sprendimus, kad būtų sumažintos darbų sąnaudos ir trukmė, sparčiau diegti skaitmenines technologijas ir visoje vertės grandinėje visapusiškai integruoti žiedinės ekonomikos principus: apsirūpinti saugiomis, tvariomis ir perdirbtomis žaliavomis, jas pakartotinai naudoti bei perdirbti ir tvarkyti atliekas. **Industrializacija** gali padėti susiformuoti **efektyviam** esminės renovacijos paklausos didėjimo ir pažangesnių bei tvaresnių produktų kainų mažėjimo **ciklui**.

Komisija, vadovaudamasi išsamaus gyvavimo ciklo vertinimo principu, skatina taikyti aplinkos atžvilgiu tvarius statybos sprendimus ir medžiagas, įskaitant medieną ir biologines medžiagas, gamtos procesais grindžiamus sprendimus ir perdirbtąsias medžiagas. Atlikdama Statybos produktų reglamento peržiūrą, ji išnagrinės statybos produktų tvarumo rodiklių klausimą ir iki 2023 m. parengs veiksmų gaires, pagal kurias iki 2050 m. būtų **sumažintas per visą pastatų gyvavimo ciklą išmetamas anglies dioksido kiekis**. Be to, Komisija paspartins kartu su standartizacijos organizacijomis atliekamą darbą rengiant pastatų **atsparumo klimato kaitai** standartus.

Iki 2024 m. pabaigos Komisija peržiūrės ES teisės aktuose nustatytus statybos ir griovimo atliekų **naudojimo medžiagoms gauti tikslus**. Komisija parengs priemones, kad būtų **plėtojamos pakartotinio naudojimo ir antrinio perdirbimo platformos** ir remiama tinkamai veikianti **perdirbtų žaliavų vidaus rinka**. Šiuos principus taikyti renovacijos projektuose bus galima vadovaujantis sistema „**Level(s)**“, pastatų projektavimui taikomais **žiedinės ekonomikos principais** ir **ES statybos ir griovimo atliekų tvarkymo protokolu**.

⁵³ Sistema „Level (s)“ – bendras Europos pastatų tvarumo vertinimo ir ataskaitų apie jį teikimo metodas. Žr. <https://ec.europa.eu/environment/eussd/buildings.htm>.

Statybos sektoriuje skaitmeninės ir novatoriškos technologijos ir toliau diegiamos bei į jas investuojama menkai⁵⁴. Todėl Komisija remis statybos sektoriaus skaitmeninimą – tai daryti padės programa „**Europos horizontas**“ ir skaitmeniniai inovacijų centrai bei bandymų ir eksperimentų infrastruktūra. Skaitmeninės priemonės⁵⁵ padeda fiksuoti darbų pažangą ir medžiagų naudojimą ir didinti našumą. Pavyzdžiui, naudojant trimačiais kartografavimo duomenimis grindžiamą skaitmeninį pastato dvynį gaunama informacija apie pastato funkcionavimą realiuoju laiku, o padėdama numatyti galimus pastato sistemų trūkumus, ši priemonė padeda užkirsti kelią rimtiems nelaimingiems atsitikimams. Sparčiau atliekant administracines procedūras ir fizinius darbus visoje vertės grandinėje sutaupoma lėšų. Išmanieji pastatai ir skaitmeninėmis technologijomis grindžiama statyba per visą pastatų statybos, naudojimo ir renovacijos ciklą generuoja didelius duomenynus, kurie sudaro sąlygas tuos pastatus geriau eksploatuoti. Komisija apsvarstys galimybę nustatyti duomenų erdvių valdymo sistemą ir imtis tolesnių specializuotų duomenų erdvių – be kita ko, energetikos, gamybos ir statybos srityse – vystymo veiksmų.

Atliekant statinių informacinį modeliavimą (angl. BIM) padidinamas skaidrumas ir sumažinamos sąnaudos bei išteklių naudojimas. Komisija pateiks **rekomendaciją, kad paskatintų statinių informacinio modeliavimo priemonę naudoti per statyboms skirtus viešuosius pirkimus**, ir parengs viešojo sektoriaus klientams skirtą metodiką, pagal kurią būtų galima atlikti tos priemonės naudojimo viešuosiuose pirkimuose sąnaudų ir naudos analizę. Sąlygas suinteresuotiesiems subjektams rinkti šiuos duomenis ir geriau jais naudotis sudarys skaitmeninės pramonės platformos. Be to, Komisija sukurs **bendrą su apstatytąja aplinka susijusių ES skaitmeninių leidimų išdavimo sistemą**, ir nustatys patikimą pastatų **energijos vartojimo efektyvumo matavimo skaitiklių sertifikavimo sistemą**, kuri padės įvertinti faktinį pastato energinio naudingumo padidėjimą.

Inovacijas statybos sektoriuje taip pat turi skatinti moksliniai tyrimai. Įgyvendinant programą „**Horizontas 2020**“ paskelbtas su **Europos žaliuoju kursu** susijęs kvietimas teikti pasiūlymus apima sritį, skirtą efektyviai energiją vartojantiems ir išteklius naudojančioms pastatams. Pagal programą „**Europos horizontas**“ bus remiami moksliniai tyrimai ir inovacijos, susiję su energetikos technologijomis ir statyboms skirtų medžiagų ir sistemų tvarumu ir žiedišku, atsižvelgiant į konkrečias kiekvieno Europos geografinio regiono sąlygas. Rengdamasi įgyvendinti programą „Europos horizontas“, Komisija šiuo metu svarsto galimybę įgyvendinti viešojo ir privačiojo sektorių partnerystės iniciatyvą, skirtą į žmones orientuotai tvariai apstatytajai aplinkai („Built4People“), ir specialią misiją „Neutralaus poveikio klimatui ir pažangieji miestai“. Įgyvendinant partnerystę galėtų būti siūlomos inovacijos pastatų ir statybos sektoriui, o vykdant misiją galėtų būti pademonstruota, kaip iki

⁵⁴ Šiuo metu skaitmeniniams ir novatoriškiems projektams lėšų (mažiau kaip 1 % savo pajamų) skiria 70 % statybos įmonių, o statinių informacinis modeliavimas (angl. BIM) atliekamas vis dar labai retai. Naudojant tokias technologijas, kaip daiktų internetas, dirbtinis intelektas, robotai ir skaitmeniniai dvyniai, sutrumpėja fiziniams darbams atlikti reikalingas laikas.

⁵⁵ Įskaitant statinių informacinį modeliavimą, geografinę informacinę sistemą (GIS) ir papildytos realybės priemonę.

2030 m. 100 Europos miestų padedant piliečiams ir jų labai sistemingai persitvarko siekdami neutralizuoti savo poveikį klimatui⁵⁶.

Be to, jei bus patvirtinta **Bendrai finansuojama perėjimo prie švarios energetikos partnerystė**⁵⁷, ji galės padėti kurti neutralaus poveikio klimatui pastatų šildymo ir vėsinimo sistemų sprendimus. Kitos pastatų renovacijos mokslinių tyrimų ir inovacijų sritims svarbios programos apima regionines programas (be kita ko, susijusias su **pažangumo ženklu**) ir naująją programą LIFE. Visų pirma, renovacijos banga bus remiama pagal programos **LIFE paprogramę „Perėjimas prie švarios energijos“**, pagal kurią bus šalinamos su elgsena susijusios ir netechnologinės renovacijos kliūtys⁵⁸.

3.6. RENOVACIJOS BANGOS PAGRINDAS – INTEGRUOTAS, ĮTRAUKUS IR Į GYVENAMUOSIUS RAJONUS ORIENTUOTAS POŽIŪRIS

Norint visapusiškai išnaudoti renovacijos bangos potencialą duoti papildomos naudos, reikia taikyti jau sėkmingai išbandytą integruotą požiūrį. Pažangieji būstai gali padėti užtikrinti didesnę naudotojų patogumą ir geresnę atsinaujinančiųjų išteklių ir perteklinės energijos integravimą į pastatus. Įgyvendinant kai kuriuos bandomuosius projektus daugiabučiuose namuose buvo įrengtos šiluminės energijos saugyklos ir šilumos siurbiai, o ant jų stogų – fotovoltinės plokštės. Kiekvienas pastatas buvo prijungtas prie vietinio tinklo, iš kurio maitinamos elektromobilių įkrovimo prieigos. Efektyviausiai suderinti energijos pasiūlą ir paklausą pavyko naudojant pažangiuosius skaitiklius⁵⁹. Taigi energiją vartojantys pastatai buvo pertvarkyti į energiją gaminančius pastatus, kuriuose užtikrintas didelis energijos vartojimo efektyvumas, sumažintos energijos sąnaudos namų ūkiams, integruotos elektromobilumo sistemos ir užtikrinta sisteminė nauda tinklų stabilumui.

Tai tik vienas iš pavyzdžių, rodančių, ką galima pasiekti, kai vykdoma integruotą skaitmeninę renovaciją derinami įvairūs elementai: energijos kaupimas ir paklausos lankstumo priemonės, energijos gamyba vietoje iš atsinaujinančiųjų išteklių, sistemos komponentus bei prietaisus jungiantis daiktų internetas ir elektra varomų transporto priemonių įkrovimo prieigos. Taip skatinamas aktyvus piliečių kaip gaminančių vartotojų dalyvavimas energetikos sistemoje.

Pastatų energinio naudingumo direktyvoje⁶⁰ jau numatytos priemonės pažangiosios infrastruktūros plėtojimui ir elektra varomų transporto priemonių įkrovimo prieigų įrengimui

⁵⁶ Programos „Europos horizontas“ misijos „Neutralaus poveikio klimatui ir pažangieji miestai“ tikslas – remti, skatinti ir parodyti sistemingą 100 Europos miestų persitvarkymą siekiant iki 2030 m. neutralizuoti savo poveikį klimatui ir paversti šiuos miestus bandymų bei inovacijų centrais ir pavyzdžiu visiems miestams, taip prisidedant prie Europos žaliojo kurso įgyvendinimo ir Europos pastangų iki 2050 m. neutralizuoti savo poveikį klimatui.

⁵⁷ Bendrai finansuojama perėjimo prie švarios energetikos partnerystė apima visas Strateginio energetikos technologijų plano sritis ir yra susijusi su nacionaliniais energetikos ir klimato srities veiksmų planais.

⁵⁸ Kaip antai susijusios su žaliojo hipotekos kredito apibrėžtimis, finansavimu, susietu su nekilnojamuoju turtu, arba naujais vieno langelio principu veikiančių centrų modeliais.

⁵⁹ Pažangieji skaitikliai gali labai padėti didinti vartotojų supratimą apie energijos vartojimo modelius. Įpareigojimas diegti pažangiuosius elektros skaitiklius papildytas reikalavimu pagal Energijos vartojimo efektyvumo direktyvą diegti pažangiuosius dujų skaitiklius.

⁶⁰ 2018 m. gegužės 30 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva (ES) 2018/844, kuria iš dalies keičiama Direktyva 2010/31/ES dėl pastatų energinio naudingumo ir Direktyva 2012/27/ES dėl energijos vartojimo efektyvumo.

skatinti. Atsižvelgdama į tikslą iki 2025 m. įrengti daugiau kaip 1 mln. viešųjų įkrovimo stotelių, Komisija užtikrins jo visapusišką įgyvendinimą ir vykdymo užtikrinimą ir apsvarstys, ar jį reikia stiprinti. Be to, kartu su šiuo komunikatu Komisija pateikia įgyvendinimo ir deleguotuosius aktus dėl **ES pažangiojo parengtumo rodiklio** – priemonės, skirtos pažangiajam pastatų parengtumui vertinti ir pastatų savininkų bei būstuose gyvenančių asmenų informuotumui didinti.

Komisija **nustatys, kokių sunkumų** bendrojoje rinkoje **kyla dėl naujausių tvarių produktų ir produktų, į kuriuos integruojama atsinaujinančiųjų išteklių energija**, pavyzdžiui, gaminama naudojant fotovoltinę technologiją, ir apsvarstys nustatytų kliūčių šalinimo būdus, be kita ko, taikant tarpusavio pripažinimo principą. Tinkamai veikiančioje bendrojoje rinkoje pašalinamos tarpvalstybiniam paslaugų teikimui kylančios reguliavimo ir administracinės kliūtys ir palengvinamas renovacijos bei energijos vartojimo efektyvumo sričių specialistams skirtų nacionalinių sertifikavimo ir draudimo sistemų tarpusavio pripažinimas.

Vykdant renovaciją sinergija atsiskleidžia, kai bendrų veiksmų imamasi **rajonų ir bendruomenių lygmenimis**. Įgyvendinant bendrus projektus šiuo lygmeniu gali būti sukurti energijos neįnaudojantys ar netgi **pozityvios energijos rajonai**⁶¹ (pvz., kuriuose naudojamos pažangios centralizuoto šilumos ir vėsumos tiekimo sistemos, turinčios didelį atsinaujinančiųjų energijos išteklių ir atliekinės šilumos panaudojimo potencialą). Taip gali būti pigiau mažinti šildymo ir vėsinimo sistemų priklausomybę nuo iškastinio kuro ir pramoniniu mastu padidinti sistemų našumą pakeičiant kurą, užtikrinant didesnę lankstumą, padidinant kaupiamos šiluminės energijos kiekį ir sukuriant erdvę gamtai. Įgyvendinant projektus rajonų lygmeniu gali būti ne tik racionaliau ir estetiškiau panaudota erdvė, bet ir pagerinti seni pastatai, kuriuose **nėra užtikrintos pakankamai geros prieinamumo ir judumo sąlygos**.

Energetikos bendruomenės gamina, vartoja, kaupia ir parduoda energiją, taip pat gali pasiūlyti energijos nepritekliaus šalinimo priemonių pažeidžiamiausiems piliečiams. Siekdama išnaudoti dar nepanaudotą šių bendruomenių kaip aktyvių energetikos sistemos dalyvių potencialą, Komisija atidžiai išnagrinės, kaip įgyvendinama **Elektros energijos rinkos direktyva**⁶² ir **Atsinaujinančiųjų išteklių energijos direktyva**, ir imsis suderintų veiksmų, skirtų tokių bendruomenių laipsniškam kūrimui ir plitimui visose valstybėse narėse

⁶¹ Kai keliuose pastatuose optimizuojamas bendras suvartojamas energijos kiekis ir taip prisidedama prie platesnės energetikos sistemos optimizavimo. Šiuose rajonuose metinis energijos balansas yra teigiamas ir jie yra integruoti į vietos atsinaujinančiųjų išteklių energijos ir vietos elektros energijos ir šilumos kaupimo sistemas, taip pat pažangiuosius elektros energijos tinklus, reguliavimo apkrova sistemas ir pažangiausio energijos (elektros energijos, šildymo ir vėsinimo) valdymo, vartotojų sąveikos / dalyvavimo ir IRT sistemas. Pozityvios energijos rajonai kuriami įgyvendinant programos „Horizontas 2020“ pavyzdinius projektus (<https://smartcities-infosystem.eu/scc-lighthouse-projects>) ir projektus, kuriuose valstybės narės bendradarbiauja pagal bendro programavimo iniciatyvą „Miestų Europa“ (<https://jpi-urbaneurope.eu/ped>), taip pat įgyvendinant Strateginį energetikos technologijų planą, pagal kurį įsteigta speciali tokiems projektams remti skirta grupė.

⁶² 2019 m. birželio 5 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva (ES) 2019/944 dėl elektros energijos vidaus rinkos bendrųjų taisyklių, kuria iš dalies keičiama Direktyva 2012/27/ES.

remti. Komisija toliau nagrinės, kaip skatinti energetikos bendruomenių kūrimąsi ir gerosios patirties⁶³ sklaidą.

Tokie rajonų lygmeniu įgyvendinami projektai, grindžiami plačiu ir įtraukiu gyventojų dalyvavimu bendradarbiavimo struktūrose ir vieno langelio principu veikiančiais centrais, kuriuose teikiamos įvairios naudingos konsultacijos, gali pakeisti ištikus gyvenamuosius rajonus ir suteikti naujų verslo galimybių. **Pavyzdiniai rajonų renovacijos projektai**⁶⁴ galėtų būti įtraukiami į nacionalinius ekonomikos gaivinimo planus ir atverti kelią naujai nuo iškastinio kuro nepriklausomų rajonų kūrimo bangai.

Valstybės narės, regionai ir vietos valdžios institucijos turėtų toliau naudotis galimybe finansuoti vietos lygmens investicijas pasinaudodamos Europos regioninės plėtros fondo (ERPF) ir Europos žemės ūkio fondo kaimo plėtrai (EŽŪFKP) **teritorinėmis priemonėmis**: integruotų teritorinių investicijų (ITI), bendruomenės inicijuotos vietos plėtros ir LEADER priemonėmis. Be to, miestų valdžios institucijos gali pasinaudoti ERPF privaloma minimalia išmoka, kuri pagal integruotas miestų ir teritorijų plėtros strategijas skiriama vietoje įgyvendinamai tvariai miestų plėtrai.

Vietos lygmeniu nauja miestų, norinčių ir pasirengusių prisiimti plataus užmojo pastatų renovavimo įsipareigojimus, koalicija remiama pagal **Merų paktą**. Į šį procesą galėtų būti atsižvelgiama ateityje atnaujinant ilgalaikes renovacijos strategijas ir juo remiantis galėtų būti rengiami bendri žalieji viešieji pirkimai, kuriuos merai įsipareigotų vykdyti pagal Merų paktą. Pagal projektą „**Stambieji pirkėjai už klimatą ir aplinką**“ toliau skatinamas stambių viešųjų pirkėjų, kaip antai miestų, regionų, ligoninių, centrinių perkančiųjų organizacijų ir komunalinių paslaugų įmonių, bendradarbiavimas siekiant išbandyti ir diegti naujas, pavyzdžiui, su netaršiomis statybvietėmis susijusias, technologijas.

Be to, Komisija, be kita ko, pasinaudodama **Klimato paktu** ir **Aukšto lygio forumu statybų klausimais**, pakvies visus susijusius suinteresuotuosius subjektus įsitraukti į pagalbinius Europos gyvenamųjų rajonų atkūrimo užtikrinant jų kultūrinį, ekonominį ir socialinį gyvybingumą veiksmus.

3.7. NAUJASIS EUROPINIS BAUHAUZAS: STILIAUS IR TVARUMO DERMĖ

„Renovacijos bangos“ tikslas – ne vien rūpintis esamais pastatais. Šia iniciatyva pradedamas į ateitį orientuotas procesas, kuriuo siekiama tvarumą derinti su stiliumi. Kaip 2020 m. rugsėjo 16 d. pranešime apie Sąjungos padėtį nurodė Komisijos Pirmininkė U. von der Leyen, Komisija pradės įgyvendinti Naujojo europinio bauhauzo iniciatyvą, kurios tikslas – ugdyti naują veiksmingumo ir išradingumo derme grindžiamą europinę estetiką.

⁶³ Ji gali apimti patirtį, įgytą įgyvendinant ES finansuojamus projektus, žr., pavyzdžiui, <https://www.rescoop.eu/the-rescoop-model>.

⁶⁴ Tokie, kaip įgyvendinami pagal siūlomą programos „Europos horizontas“ misiją – iki 2030 m. piliečių pastangomis ir jų labui sukurti 100 neutralaus poveikio klimatui miestų.

Naujojo europinio bauhauzo iniciatyva padės kurti novatoriškus ir kūrybiškus tvaraus projektavimo sprendimus, kurie bus įgyvendinami Europoje ir už jos ribų ir taip pat bus patrauklūs bei įperkami piliečiams. Ji padės suburti įvairių sričių specialistus ir sutelkti kūrybiškai mąstančius žmones, kad jie drauge iš naujo apsvaistytų, kokia galėtų ir turėtų būti tvari gyvenamoji aplinka ateityje.

Įgyvendinant tarpdalykinę Naujojo europinio bauhauzo iniciatyvą bus kuriamos eksperimentinės erdvės, kuriose meno, kultūros, mokslo ir technologijų sričių atstovai galės bendradarbiaudami kurti, bandyti ir demonstruoti naujus sprendimus, padedančius atsirasti naujoms eksperimentinėms rinkoms. Iniciatyva turės dvi plotmes. Pirmąją sudarys mąstytojų, projektuotojų, architektų, verslininkų, studentų ir piliečių, bendromis jėgomis siekiančių kurti tvarius ir stilingus sprendimus, tinklas. Antroji plotmė bus realūs visoje ES įgyvendinami su esamais pastatais susiję projektai.

Naujojo europinio bauhauzo iniciatyva taip pat skatins kurti socialiai ir estetiškai perspektyvius žaliuosius ir skaitmeninius sprendimus, technologijas ir produktus ir ieškoti novatoriškų su architektūra ir medžiagomis susijusių sprendimų. Naujojo europinio bauhauzo koncepcijos formavimo etape labai svarbų vaidmenį gali atlikti gamtinės medžiagos, pavyzdžiui, mediena, nes jos gali duoti dvejopos naudos: padėti užtikrinti, kad anglies dioksidas būtų ne išmetamas, o sulaikomas pastatuose, ir išvengti išmetamųjų teršalų, susidarančių gaminant įprastines statybines medžiagas.

Naujojo europinio bauhauzo iniciatyvą sudarys trys etapai: koncepcijos formavimo, įgyvendinimo ir sklaidos. Nuo dabar iki 2021 m. vasaros Komisija vykdys plataus masto įtraukų bendros kūrybos procesą, kurio tikslas – suformuoti naujojo europinio bauhauzo koncepciją siekiant paskelbti kvietimus teikti pasiūlymus pagal visas kitoje daugiametėje programoje numatytas atitinkamas programas. Pirmieji su europiniu bauhauzu susiję statybos ar pertvarkymo darbai bus pradėti įgyvendinti antrąjį 2021 m. pusmetį.

Tačiau tai bus tik pradžia. Iniciatyvos tikslas – sklaidos etapu sukurti skirtingomis ypatybėmis pasižyminčių bauhauzo projektų, kurie visi turės būti grindžiami siekiu pereiti prie tvaraus gyvenimo drauge būdo, tinklą. Pirmiausia siektume 2022 m. skirtingose ES šalyse įgyvendinti penkis pamatinius bauhauzo projektus. Įgyvendinant visus projektus į apstatytąją aplinką būtų žvelgiama kaip į visumą, tačiau dėmesys kaskart turėtų būti sutelkiamas į skirtingus aspektus, pavyzdžiui, klimato iššūkius, prieinamumą, socialinę sanglaudą, skaitmeninėmis technologijomis grindžiamą statybą, tvarius biologinius išteklius ir kt. Vėliau įvairiose ES ar net viso pasaulio šalyse galėtų būti įgyvendinti papildomi bauhauzo projektai.

Siekiant užtikrinti, kad Europinio bauhauzo iniciatyva būtų įgyvendinama tinkamai ir kad būtų pasiekti jos tikslai, jai bendrai vadovaus išorės ekspertų patariamoji taryba, sudaryta iš mokslininkų, architektų, dizainerių, menininkų, projektuotojų ir pilietinės visuomenės atstovų.

4. PASTATŲ RENOVACIJOS PRIORITETINĖS SRITYS

Nors pirmiau aprašytomis priemonėmis siekiama sudaryti sąlygas renovuoti visus pastatus, ypatingą dėmesį reikėtų skirti trijų sričių veiksams, kuriais siekiama: **a) spręsti problemas, susijusias su energijos nepriteklumi ir prasčiausio energinio naudingumo pastatais; b) renovuoti viešuosius pastatus, pavyzdžiui, administracinių, švietimo ir sveikatos priežiūros įstaigų patalpas; c) mažinti šildymo ir vėsinimo sistemų priklausomybę nuo iškastinio kuro.** Šių sričių veiksmai turėtų būti laikomi politikos ir finansavimo prioritetais, nes jie suteikia daugybę galimybių didinti renovacijos mastą, kartu padėdami sutaupyti daug energijos ir užtikrinti, kad piliečiai gyventų sveikesniuose ir patogesniuose pastatuose.

4.1. SU ENERGIJOS NEPRITEKLIUMI IR PRASČIAUSIO ENERGINIO NAUDINGUMO PASTATAIS SUSIJUSIŲ PROBLEMŲ SPRENDIMAS

Beveik 34 mln. Europos gyventojų neišgali pakankamai šildyti savo būsto⁶⁵, todėl ES ir jos valstybės narės turi neatidėliodamos spręsti energijos nepritekliaus problemą. Kasmet reikia renovuoti 800 000 socialinių būstų – tam per metus reikia apie 57 mlrd. EUR papildomo finansavimo⁶⁶.

Energetiškai neefektyvūs pastatai dažnai yra neatsiejami nuo energijos nepritekliaus ir socialinių problemų⁶⁷. Tai dažnai reiškia, kad mažas pajamas gaunantys žmonės turi nedaug galimybių valdyti savo išlaidas energijai, ir dėl to įsisuka užburtas didelių sąskaitų už energiją, įsiskolinimų⁶⁸ ir gerovės bei sveikatos problemų ratas. Energetiškai neefektyviuose pastatuose gyvenantys žmonės yra menkiau apsaugoti nuo šalčių, karščių ir kito klimato kaitos poveikio⁶⁹. Nepakankamas komfortas ir netinkamos sanitarinės sąlygos gyvenamojoje ir darbo aplinkoje, pavyzdžiui, netinkama patalpų temperatūra, prasta oro kokybė ir kenksmingų cheminių ir kitų medžiagų poveikis, mažina produktyvumą, sukelia sveikatos problemų ir didina mirtingumą bei sergamumą.

Prasto energinio naudingumo pastatus galima labai pagerinti, tačiau juos renovuoti nuolat trukdo įvairios kliūtys, pradedant reglamentavimo kliūtimis ir baigiant struktūriniais veiksniais. Socialinių būstų ir daugiabučių namų renovacijai kyla papildomų kliūčių, susijusių su sudėtingu sprendimų priėmimo procesu⁷⁰. Norint pašalinti šias kliūtis, būtina taikyti integruotą požiūrį, kuriuo būtų atsižvelgiama ir į socialinį kontekstą bei būsto įperkamumą.

⁶⁵ 2018 m. duomenys. Eurostato parengta ES statistika apie pajamas ir gyvenimo sąlygas [ilc_md01].

⁶⁶ Investavimo į Europos socialinę infrastruktūrą klausimų aukšto lygio darbo grupės ataskaita, 2018 m. sausio mėn.

⁶⁷ Pavyzdžiui, EEEFIG nurodo tyrimus, iš kurių matyti, kad tais atvejais, kai įkeičiami būstai, kurių energinio naudingumo sertifikate nurodyta gera energijos klasė, įsipareigojimų neįvykdymo rodiklis gali būti vos 0,92 %, o tais atvejais, kai įkeičiami būstai, kurių energinio naudingumo sertifikate nurodyta prasta energijos klasė, – 1,18 % (28 % didesnis įsipareigojimų neįvykdymo rodiklis).

⁶⁸ 2018 m. laiku apmokėti sąskaitų už komunalines paslaugas, be kita ko, už energiją, neišgalėjo ir dėl to netekti šių paslaugų rizikavo 30,3 mln. žmonių.

⁶⁹ Europos aplinkos agentūros ataskaita Nr. 22/2018 *Unequal exposure and unequal impacts: social vulnerability to air pollution, noise and extreme temperatures in Europe*.

⁷⁰ Žr. <https://ec.europa.eu/jrc/en/publication/energy-efficiency-upgrades-multi-owner-residential-buildings-review-governance-and-legal-issues-7-eu>.

Kaip paaiškinta 3.1 ir 3.2 skirsniuose, gerokai paspartinti renovaciją gali padėti **minimalūs energinio naudingumo standartai** ir finansavimas, padedantis užtikrinti, kad gyventojų grynosios mėnesinės išlaidos būtų nedidelės. Prasčiausio energinio naudingumo pastatų renovacijai būtinos papildomos paslaugos ir techninė pagalba.

Siekdama užtikrinti, kad renovacija būtų įperkama visiems namų ūkiams, įskaitant tuos, kurių galimybės padengti pradinės išlaidas yra nedidelės, Komisija, atlikdama būsimą Energijos vartojimo efektyvumo direktyvos peržiūrą, pasiūlys **labiau išnaudoti galimybes, susijusias su energijos taupymo paslaugų bendrovėmis ir sutartimis dėl energijos vartojimo efektyvumo** (tai pasiteisino kai kuriose valstybėse narėse)⁷¹.

Mažas pajamas gaunantiems namų ūkiams skirtais finansavimo sprendimais, kurių tikslas – užtikrinti išlaidų požiūriu neutralų poveikį, turi būti sprendžiami klausimai, susiję su nuomos, energijos ir veiklos išlaidomis ir vietiniais mokesčiais; tam gali būti naudojamos dotacijos ar subsidijuojamos renovacijos priemonės arba taikomas išsimokėjimo sutaupytais lėšomis, kurios būtų buvusios išleistos energijai, būdas (pradinėms investicijoms naudojant tik gaunamas dotacijas). Tokie sprendimai gali būti naudojami kartu su mikrokreditais, užtikrinamais garantijų fondo siekiant skatinti savininkus ir nuomininkus teisingai pasidalyti išlaidas, ir finansavimo sistemomis, pagal kurias išsimokama apmokant sąskaitas už komunalines paslaugas arba mokant mokesčius. Po renovacijos gali būti didinami nuomos mokesčiai – nuo to turi būti apsaugoti pažeidžiami namų ūkiai. Per vieno langelio principu veikiančius centrus siūlomi mišrūs sprendimai, kuriais derinamos viešųjų ir privačiųjų subjektų teikiamos paskolos ir garantijos, gali padėti didinti pasitikėjimą renovacija ir užtikrinti, kad būtų tenkinami tam tikri kokybės reikalavimai⁷².

Dokumentų rinkinyje „Švari energija visiems europiečiams“ nustatyta, kad valstybės narės rengdamos nacionalinius energetikos ir klimato srities veiksmų planus ir ilgalaikes renovacijos strategijas turi nustatyti pastatus, kurių gyventojams gresia energijos nepriteklis, ir sukurti veiksmingas šių pastatų renovavimo pirmumo tvarka strategijas⁷³. Kartu su šiuo komunikatu Komisija pateikia **Rekomendaciją dėl energijos nepritekliaus**⁷⁴, kuria siekiama padėti valstybėms narėms nustatyti ir įgyvendinti tokias energijos nepritekliaus mažinimo strategijas. Be to, Komisija joms padės kurti **mažesnes pajamas gaunantiems namų ūkiams skirtus tikslinius finansavimo sprendimus** ir užtikrinti geresnes galimybes naudotis esminėmis paslaugomis ir energijos vartojimo audito bei energinio naudingumo sertifikavimo paslaugomis.

⁷¹ Žr. Jungtinio tyrimų centro parengtą padėties ataskaitą *Energy service companies in the EU* – <https://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/bitstream/JRC106624/kjna28716enn.pdf>. Pavyzdžiui, Estijoje nuo 2010 m. balandžio mėn. rekonstruota apie 1 100 daugiabučių namų (daugiausia naudojant iš anksto surinktus elementus).

⁷² [Estijos apyvartinis fondas „KredEx“](#) padeda derinti paskolas, paskolų garantijas ir dotacijas. Derinimo principu naudojant Nyderlandų nacionalinio energijos taupymo apyvartinio fondo lėšas, numatoma užtikrinti, kad visų nuomojamų būstų energinio naudingumo sertifikatuose nurodytų klasių vidurkis iki 2021 m. pasiektų B klasę.

⁷³ Danijoje 2018 m. energetikos susitarime numatyta 2021–2024 metais energijos taupymui pastatuose kasmet skirti 200 mln. DKK. Siekiant užtikrinti, kad dotacijos būtų skiriamos tiems nacionalinio pastatų fondo segmentams, kurių energijos vartojimo efektyvumas yra mažiausias, jos bus skiriamos pastatų savininkams, galintiems įrodyti, kad jų atveju gali būti sutaupyta daugiausia energijos.

⁷⁴ Komisijos rekomendacija C(2020) 9600 „Energijos nepriteklis“.

Kai kuriose ilgalaikėse renovacijos strategijose jau yra numatytos įvairios pažeidžiamų tikslinių grupių informuotumo didinimo priemonės ir šiltinimo programos, apimančios finansinės ir praktinės paramos priemonės⁷⁵. **ES pastatų fondo stebėsenos centras**⁷⁶, **ES energijos nepritekliaus observatorija**⁷⁷, „**Europos Horizonte**“ **miestų misija**⁷⁸ ir **ES merų pakto biuras**⁷⁹ taip pat gali padėti valstybėms narėms įvertinti padėtį ir nustatyti segmentus, kuriems būtina pagalba, ir susieti renovacijos strategijas su socialiniais rodikliais bei energijos nepritekliaus mažinimo politika.

Siekdama užtikrinti, kad vietos socialinių būstų projektų vykdytojai turėtų visus reikiamus techninius pajėgumus, Komisija pradės įgyvendinti **Įperkamo būsto iniciatyvą**. Didžiausią reikšmę teikdama tinkamumui gyventi ir naujausioms inovacijoms, ji vykdys bandomuosius projektus, kurių tikslas bus **renovacijos priemonėmis paversti 100 gyvenamųjų rajonų pavyzdiniais** pažangiaisiais rajonais, ir pateiks planus, padedančius atkartoti tuos projektus. Projektams įgyvendinti ji sutelks įvairiems sektoriams atstovaujančius partnerius ir užtikrins, kad jie palaikytų ryšius su vietos, be kita ko, socialinės ekonomikos, subjektais, taip siekdama skatinti taikyti veiksmingus, žiedinius ir modulinis procesus ir gyventojams galių suteikiančius visuomenės dalyvavimo modelius, vykdyti įtraukius ir prieinamus pokyčius ir diegti kultūrinės inovacijas.

Siekdama spręsti konkrečius kaimo ir atokiose vietovėse kylančius uždavinius, Komisija 2021 m. pateiks **Komunikatą dėl ilgalaikės kaimo vietovių vizijos**, kuriame išanalizuos kaimo vietovėse aktualius socialinius ir infrastruktūros aspektus ir išnagrinės, kokių veiksmų būtų galima imtis trumpuoju ir vidutinės trukmės laikotarpiais.

Kartu su kitomis įvairiapusėmis renovacijos priemonėmis taikant **standartizuotus pramoninius sprendimus**, renovaciją galima atlikti pigiau, greičiau ir nedarant didelio poveikio gyventojams – tai gali būti ypač svarbu renovuojant socialinius būstus⁸⁰. Šiame kontekste reikėtų išbandyti ir energijos vartojimo efektyvumo pirkimo sutarčių, grindžiamų pažangiu faktiškai sutaupyto kiekio matavimu, teikiamas galimybes ir galbūt pradėti jomis naudotis platesniu mastu.

Galiausiai, svarbios partnerės kovojant su energijos nepriteklumi yra **socialinės įmonės** – jos gali padėti įgyvendinti socialiniu požiūriu novatoriškus sprendimus, be kita ko, informavimo energijos klausimais kampanijas, bedarbių perkvalifikavimo į patarėjus energijos nepritekliaus klausimais programas arba efektyviai energiją vartojančių prietaisų pirkimo ir jų nuomojimo projektus, todėl jos turėtų būti visapusiškai įtrauktos į pastatų renovacijos bangą.

⁷⁵ Belgija, Flandrijos regionas. Pažeidžiamos grupės turi teisę prašyti atlikti nemokamą jų būstų energetinę patikrą. Kasmet atliekama daugiau kaip 20 000 tokių patikrų.

⁷⁶ https://ec.europa.eu/energy/topics/energy-efficiency/energy-efficient-buildings/eu-bso_en.

⁷⁷ <https://www.energypoverty.eu/>.

⁷⁸ https://ec.europa.eu/info/horizon-europe-next-research-and-innovation-framework-programme/missions-horizon-europe/climate-neutral-and-smart-cities_en

⁷⁹ <https://www.covenantofmayors.eu/>.

⁸⁰ ES bendrai finansuotų projektų, kuriais siekta industrializuoti pastatų renovacijos procesus, pavyzdžiai: „Transition Zero“, „Energiesprong“, „4RinEU“, „BERTIM“, „MORE-CONNECT“, „P2Endure“, „Pro-GET-OnE“, „DRIVE 0“.

4.2. VIEŠIEJI PASTATAI IR SOCIALINĖ INFRASTRUKTŪRA – KELRODŽIAI PAVYZDŽIAI

Viešojo ir privati socialinė infrastruktūra, viešojo administravimo įstaigų pastatai, socialiniai būstai, kultūros įstaigos, mokyklos, ligoninės ir sveikatos priežiūros įstaigos gali būti renovacijos bangos kelrodžiai – jie galėtų būti statybos procesų industrializavimą ir visuomenei iš karto matomą papildomą naudą iliustruojantis pavyzdys ir atskaitos taškas.

Siekdama padėti valdžios institucijoms tinkamai atsižvelgti į visas investicijų į apstatytą aplinką sąnaudas ir platesnę naudą, Komisija 2021 m. pradžioje **pateiks gaires dėl principo „svarbiausia – energijos vartojimo efektyvumas“** – jas bus galima praktiškai taikyti vykdant viešuosius pirkimus.

Atsižvelgdama į ribotą teisės aktuose šiuo metu nustatytų viešųjų pastatų renovacijos reikalavimų taikymo sritį, Komisija, atlikdama Energijos vartojimo efektyvumo direktyvos peržiūrą, iki 2021 m. birželio mėn. pasiūlys **tuos reikalavimus taikyti visuose viešojo administravimo lygmenyse ir padidinti metinį privalomos renovacijos rodiklį**. Kartu, iki 2021 m. pabaigos **atliekant Pastatų energinio naudingumo direktyvos peržiūrą**, bus pasiūlyta laipsniškai pradėti taikyti **minimalius energinio naudingumo standartus**. Komisija taip pat parengs išsamias gaires dėl tvarių viešųjų investicijų vykdant viešuosius pirkimus.

Be to, Komisija iki 2022 m. birželio mėn. išnagrinės galimybę parengti su gyvavimo ciklu ir atsparumu klimato kaitai susijusius ir sistema „Level(s)“ grindžiamus **žaliųjų viešųjų pirkimų kriterijus**, taikytinus viešiesiems pastatams, pavyzdžiui, biurų pastatams ir mokykloms. Remdamasi būsimo ilgalaikių renovacijos strategijų vertinimo rezultatais, Komisija taip pat nustatys 2030 ir 2040 m. viešųjų ir privačių tarnybinių pastatų **renovacijos orientyrus**, kurių tikslas – iki 2050 m. sumažinti pastatų priklausomybę nuo iškastinio kuro.

4.3. ŠILDYMO IR VĖSINIMO SISTEMŲ PRIKLAUSOMYBĖS NUO IŠKASTINIO KURO MAŽINIMAS

Pastatų šildymo ir vėsinimo sistemų modernizavimas yra labai svarbus siekiant mažinti ES pastatų priklausomybę nuo iškastinio kuro, išnaudoti vietos atsinaujinančiųjų išteklių energijos potencialą ir mažinti ES priklausomybę nuo importuojamo iškastinio kuro. Apie 80 % ES gyvenamuosiuose pastatuose suvartojamos energijos sudaro pastatams šildyti, vėsinti ir buitiniam karštam vandeniui tiekti naudojama energija. Du trečdaliai⁸¹ šios energijos gaunama iš iškastinio kuro. Daugelis sistemų yra senos ir neefektyvios, o pusės jų naudojimo laikas viršija numatytą naudojimo trukmę. Iki 88 % šilumos tiekiama autonominėmis sistemomis, o likę 12 % – centralizuoto šilumos tiekimo sistemomis⁸².

Su 2030 m. klimato politikos tikslo įgyvendinimo planu susijusiame poveikio vertinime nustatyta, kad gyvenamųjų pastatų sektoriuje reikėtų labiausiai (19–23 %, palyginti su 2015 m.) sumažinti šildymui ir vėsinimui naudojamos energijos poreikį. Metinis šildymo

⁸¹ 2017 m. iškastinis kuras bendrai sudarė 76,5 % pastatams šildyti naudojamų išteklių.

⁸² Tačiau Danijoje ir Latvijoje centralizuoto šilumos tiekimo sistemomis tiekiama iki 60 % šilumos.

įrangos keitimo rodiklis tiek gyvenamųjų pastatų, tiek paslaugų sektoriuose turėtų pasiekti maždaug 4 %. Siekiant įgyvendinti klimato politikos tikslą, atsinaujinančiųjų išteklių ir atliekinės šilumos dalis per tą patį laikotarpį turėtų padidėti iki 38–42 %.⁸³

Atsinaujinančiųjų išteklių energijos direktyvoje⁸⁴ ir Energijos vartojimo efektyvumo direktyvoje⁸⁵ reikalaujama, kad valstybės narės Komisijai pateiktų savo vertinimą, kaip būtų galima sumažinti jų šildymo ir vėsinimo sistemų priklausomybę nuo iškastinio kuro išnaudojant galimybes didinti energijos vartojimo efektyvumą ir naudoti atsinaujinančiųjų išteklių bei atliekinę šilumą. Šis vertinimas turi būti įtrauktas į **išsamų vertinimą**, atliktiną iki 2020 m. gruodžio mėn.

Iki 2021 m. birželio mėn. bus atlikta **Atsinaujinančiųjų išteklių energijos direktyvos peržiūra** – per ją, remiantis nuodugniu poveikio vertinimu, bus apsvarstyta galimybė atsižvelgiant į pasiūlytą platesnio užmojo 2030 m. klimato politikos tikslą **padidinti dabartinį atsinaujinančiųjų energijos išteklių naudojimo šildymui ir vėsinimui tikslinį rodiklį** ir nustatyti privalomą **minimalų atsinaujinančiųjų energijos išteklių naudojimo pastatuose lygį**. Atliekant peržiūrą bus svarstomas **priemonių rinkinys**, kuris padėtų skatinti naudoti pažangias šildymo ir vėsinimo sistemas, įskaitant itin efektyvių žemos temperatūros atsinaujinančiųjų išteklių ir atliekinės šilumos bei vėsamos technologijų naudojimą ir vietas bei regioninių šildymo ir vėsinimo planų rengimą, ir kartu spręsti didelių pradinių kapitalo investicijų problemą. Be to, bus skatinama naudoti **dujas, per kurių gyvavimo ciklą neišmetamas CO₂**, – tai padėtų formuoti vietos lygmens sinerginiams ryšiams su komunalinių ir žemės ūkio atliekų antrinio perdirbimo sektoriaus bei pramonės sektoriaus subjektais. Komisija pasiūlys priemonių, kuriomis būtų sudarytos palankesnės sąlygos naudoti **atliekinę ir atsinaujinančiųjų išteklių šilumą ir vėsumą**.⁸⁶

Iki 2021 m. birželio mėn. bus atlikta Energijos vartojimo efektyvumo direktyvos peržiūra – per ją, remiantis nuodugniu poveikio vertinimu, bus sustiprinti valdžios institucijų pajėgumai rengti, finansuoti ir įgyvendinti visapusiškus **šildymo ir vėsinimo planus, derinamus su renovacijos projektais**. Vietos valdžios institucijos ir komunalinių paslaugų įmonės atlieka svarbų vaidmenį kuriant būtiną reglamentavimo sistemą, sudarant tinkamas rinkos sąlygas, ugdant įgūdžius ir rengiant tvirtą projektų, skirtų šildymo ir vėsinimo sistemų modernizavimui finansuoti, bazę. Siekiant mažinti šildymo ir vėsinimo sistemų priklausomybę nuo iškastinio kuro gyvenamųjų rajonų ir nacionaliniu lygmenimis, būtina rengti integruotus planus ir rinkti konkrečią informaciją apie pastatų fondą ir energijos tiekimo galimybes⁸⁷.

⁸³ Palyginti su 33 %, nurodytais atskaitos scenarijuje.

⁸⁴ Atsinaujinančiųjų išteklių energijos direktyvos (ES) 2018/2001 15 straipsnio 7 dalis.

⁸⁵ Energijos vartojimo efektyvumo direktyvos 2012/27/ES 14 straipsnis.

⁸⁶ Šiuo metu daugybėje kompleksinių, pramoninių ir tarnybinių pastatų, pavyzdžiui, duomenų centruose, susidaranti perteklinė šiluma arba vėsuma yra išmetama į aplinką – ją būtų galima panaudoti pakartotinai. Dėmesio vertą potencialą, be kita ko, turi prekybos centrai ir duomenų centrai.

⁸⁷ To svarbą rodo ir reikalavimas, laikantis Direktyvos 2012/27/ES dėl energijos vartojimo efektyvumo su pakeitimais, padarytais Komisijos deleguotuoju reglamentu (ES) 2019/826, 14 straipsnio 1 dalies ir VIII priedo, iki 2020 m. gruodžio

Siekiant ir toliau skatinti taikyti aukštus aplinkos apsaugos standartus, informuoti visuomenę apie efektyviausius gaminius ir nukreipti finansines paskatas į pažangiausius produktus, bus toliau plėtojama **Ekologinio projektavimo pagrindų direktyva**⁸⁸ ir su konkrečiais gaminiais susiję ekologinio projektavimo ir energijos vartojimo efektyvumo ženklinimo deleguotieji ir įgyvendinimo aktai⁸⁹.

Komisija ragina valdžios institucijas apsvarstyti galimybę taikyti energijos ir CO₂ apmokestinimo priemones, skatinančias atsisakyti iškastinio kuro. Atliekant būsimus poveikio vertinimus, susijusius su klimato ir energetikos sričių pagrindinių teisės aktų peržiūra, kurią numatyta atlikti iki 2021 m. birželio mėn., bus apsvarstyta galimybė į apyvartinių taršos leidimų prekybos sistemą įtraukti ir **pastatų sektoriuje išmetamus teršalus**⁹⁰. Šiuo metu ES ATLPS apima apie 30 % šildant pastatus išmetamų teršalų, nes yra taikoma centralizuoto šilumos tiekimo ir elektrinio šildymo sistemoms.

5. IŠVADA

Po dešimties metų Europos pastatai atrodys visai kitaip. Jie bus tarsi mažyčiai atsparesnės, žalesnės ir labiau skaitmeninėmis technologijomis besinaudojančios visuomenės pasauliai, funkcionuojantys žiedinėje sistemoje, pagrįstoje pastangomis kiekviename taške mažinti energijos poreikius, atliekų susidarymą ir išmetamųjų teršalų kiekį ir pakartotinai naudoti tai, ko reikia. Pastatų stogai ir sienos padės didinti mūsų miestų žaliuosius plotus, gerinti miestų klimatą ir didinti biologinę įvairovę. Pastatų viduje bus įrengti išmanieji ir skaitmeniniai prietaisai, tikroju laiku teikiantys duomenis apie tai, kaip, kada ir kur vartojama energija. Visiems bus įprasta gyvenamuosiuose ir biurų pastatuose įkrauti elektra varomas transporto priemones, būtent dviračius, automobilius ir furgonus. Tokiomis įkrovimo prieigomis bus papildoma viešai prieinama įkrovimo infrastruktūra. Daug daugiau europiečių bus gaminantys vartotojai, t. y. gaminsis elektros energiją savo reikmėms arba net parduos ją tinklui. Šildymo ir vėsinimo sistemose pamažu bus atsisakyta iškastinio kuro.

Į gyvenamuosius rajonus orientuoti modeliai suvienys žmones ir bendruomenes. Pastatuose bus suvartojama mažiau energijos, jie bus tinkamesni gyventi ir sveikesni visiems. Miestai taps žalesni ir labiau priartės prie gamtos. Atsiras naujų darbo vietų ir profesijų. Tolygus renovacijos tempas suteiks galimybių klestėti Europos statybos pramonei – ji įtvirtins savo pasaulinę lyderystę novatoriškų medžiagų srityje ir statybos sektorius iš anglies dioksido šaltinio virs anglies dioksido absorbentu. Teigiamą poveikį pajus ir kitos pramonės ekosistemos. Susiformuos naujos ir didesnės ekologiškų statybų ir žaliųjų paskolų ir hipotekos kredito rinkos.

31 d. atlikti išsamų efektyvaus centralizuoto šilumos ir vėsumos tiekimo galimybių vertinimą. Būsime antrajame išsamių vertinimų etape turėtų būti atsižvelgiama ir į naujos redakcijos Atsinaujinančiųjų išteklių energijos direktyvos 15 straipsnio 7 dalyje nustatytus reikalavimus, t. y. turėtų būti įvertintos ir galimybės šildymui ir vėsinimui naudoti atsinaujinančiųjų išteklių energiją ir atliekinę šilumą bei vėsumą.

⁸⁸ 2009 m. spalio 21 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2009/125/EB, nustatanti ekologinio projektavimo reikalavimų su energija susijusiems gaminiams nustatymo sistemą.

⁸⁹ 2017 m. liepos 4 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2017/1369, kuriuo nustatoma energijos vartojimo efektyvumo ženklinimo sistema ir panaikinama Direktyva 2010/30/ES (OL L 198, 2017 7 28, p. 1–23).

⁹⁰ COM(2020) 562 *final*.

Šiame komunikate nustatoma strategija, kurios tikslas – priimti, spartinti ir skatinti tokią transformaciją taikant metodą, kuris būtų pagrįstas poveikio klimatui neutralumo tikslu ir žiedžiškumo principais ir padėtų siekti darnaus vystymosi tikslų, stiprinti Europos konkurencingumą, apsaugoti kiekvieno asmens teisę turėti įperkama, tinkamą gyventi, prieinamą ir sveiką būstą ir kartu užtikrinti kultūros paveldo apsaugą.

Siekdama padėti valstybėms narėms jų ekonomikos gaivinimo planų kontekste planuoti ir įgyvendinti plataus užmojo renovacijos priemonės, Komisija teiks joms konsultacijas ir paramą. Per artimiausius mėnesius ji pasiūlys įvairių esamoms renovacijos kliūtims šalinti skirtų politikos ir reglamentavimo priemonių – tai visų pirma bus padaryta atliekant Energijos vartojimo efektyvumo ir Atsinaujinančiųjų išteklių energijos direktyvų peržiūrą ir stiprinant ES apyvartinių taršos leidimų prekybos sistemą, t. y. rengiant 2030 m. tolesnių veiksmų dokumentų rinkinį (terminas – 2021 m. birželio mėn.). Šiuos veiksmus papildys įvairios kitos pridedamame veiksmų plane nurodytos iniciatyvos, be kita ko, Pastatų energinio naudingumo direktyvos peržiūra.

Renovacija turėtų būti bendras visos Europos projektas. Kad jis nenutrūktų, bus labai svarbu sutelkti miestus, vietas ir regionų valdžios institucijas, suinteresuotuosius subjektus, nacionalines vyriausybes ir piliečius ir užtikrinti, kad jie prisiimtų atsakomybę. Komisija glaudžiai bendradarbiaus su Regionų komitetu ir su vietos bei savivaldybių institucijomis, be kita ko, pasitelkdama Klimato pakto iniciatyvą. Ji sudarys palankesnes sąlygas keistis gerąja patirtimi ir semtis įkvėpimo tarpusavyje per tarpvalstybinius tinklus, tokius kaip ES komitetai, suderintų veiksmų arba ekspertų grupės, suinteresuotųjų subjektų forumai, Merų paktas ir Pažangiųjų miestų platforma.

„Renovacijos banga“ gali padėti atsigauti tiek asmenims, tiek ekonomikai ir jos teikiamos naudos būtina siekti ilgą laikotarpį. Sekti su renovacija susijusią pažangą Komisijai padės Europos semestro procesas ir Energetikos sąjungos ir klimato politikos veiksmų valdymo reglamente nustatyti stebėsenos ir ataskaitų teikimo mechanizmai, visų pirma Valdymo reglamento įgyvendinimo techninė darbo grupė. Ypatingas dėmesys bus skiriamas nacionalinių energetikos ir klimato srities veiksmų planų ir ilgalaikių renovacijos strategijų įgyvendinimui.

Komisija ragina Europos Parlamentą, Tarybą, Regionų komitetą, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetą, Europos investicijų banką, valstybes nares, piliečius ir visus suinteresuotuosius subjektus aptarti šiame komunikate išdėstytą strategiją ir prisidėti prie veiksmų, būtinų siekiant paspartinti energijos vartojimo efektyvumo ir tvarumo principais pagrįstą pastatų renovaciją. Bendradarbiaudami visais lygmenimis galime užtikrinti, kad renovacijos banga sėkmingai persiristų per Europą.